

Eigil Boll Hansen og Anna Jessen

Adgang til natur for beboere i plejeboliger

Publikationen *Adgang til natur for beboere i plejeboliger* kan downloades fra hjemmesiden www.akf.dk

AKF, Anvendt KommunalForskning
Købmagergade 22
1150 København K
Telefon: 43 33 34 00
Fax: 43 33 34 01
E-mail: akf@akf.dk

© 2011 AKF og forfatterne

Mindre uddrag, herunder figurer, tabeller og citater, er tilladt med tydelig kildeangivelse. Skrifter, der omtaler, anmelder, citerer eller henviser til nærværende, bedes sendt til AKF.

© Omslag: Phonowerk, Lars Degnbol

Forlag: AKF
ISBN: 978-87-7509-978-8
I:\08 SEKRETARIAT\FORLAGET\EBH\2848\2848_ADGANG_NATUR.DOCX
Januar 2011

AKF, Anvendt KommunalForskning

AKF's formål er at levere ny viden om væsentlige samfundsforhold. Hovedvægten ligger på forskning i velfærds- og myndighedsopgaver i kommuner og regioner. Det overordnede mål er at kvalificere beslutninger og praksis i det offentlige.

Egil Boll Hansen og Anna Jessen

Adgang til natur for beboere i plejeboliger

AKF, Anvendt KommunalForskning

2011

Forord

Grøn omsorg og dermed brug af natur i plejen af beboere i plejeboliger har fået stigende opmærksomhed i de senere år. Der er også flere undersøgelser, der har peget på de gavnlige virkninger af ophold i natur.

I denne rapport er kortlagt, i hvilken udstrækning beboere i plejeboliger har adgang til og kommer ud i natur. Rapporten belyser endvidere, hvad der kan fremme beboernes adgang til naturoplevelser, og det er sigtet med rapporten, at den kan bidrage med en indsigt til en fortsat udvikling af mulighederne for ophold i natur for plejeboligbeboere, der ønsker det.

Rapporten henvender sig til planlæggere, ledere og beslutningstagere på såvel lokalt som centralt niveau, som beskæftiger sig med rammerne for og tilrettelæggelsen af tilbud til plejekrævende borgere.

Rapporten er udarbejdet af docent Eigil Boll Hansen og stud. psyk. Anna Jessen. Vi takker de personer, som på forskellig vis har bidraget med oplysninger til undersøgelsen.

Undersøgelsen er finansieret af Friluftsrådet og AKF.

Eigil Boll Hansen

Januar 2011

Indhold

Sammenfatning	7
1 Baggrund, formål og problemstillinger	10
1.1 Teori og problemstillinger.....	11
2 Fremgangsmåde og materiale til undersøgelsen	13
3 Karakteristik af plejecentre og tilgængeligheden til natur	15
3.1 Størrelse og opførelsesår	15
3.2 Beliggenhed og tilgængelighed til natur	17
3.3 Opsamling	20
4 Beboernes adgang til natur	22
4.1 Principper om og holdninger til beboeres adgang til natur	22
4.2 Beboernes adgang til og brug af natur	27
4.2.1 Beboernes adgang til natur på egen hånd	27
4.2.2 Støtte til at komme ud.....	29
4.2.3 Arrangerede ture	31
4.3 Indeks for prioritering af adgang til natur.....	34
4.4 Tilbud om og beboernes brug af natur i tre plejecentre	36
4.5 Principper og prioriteringer i tre udvalgte plejecentre.....	38
4.6 Opsamling	41
5 Hæmmende og fremmende forhold for adgang til natur	42
5.1 Styrkelse af beboernes adgang til natur i tre plejecentre	46
5.2 Opsamling	47
6 Konklusion	49
6.1 Beboernes adgang til natur	49
6.2 Fremmende og hæmmende forhold for beboernes adgang til natur	51
6.3 Hvordan kan adgang til natur øges for beboere på plejecentre?.....	52
Litteratur	54
English Summary	55
Bilagstabeller	58

Sammenfatning

Denne undersøgelse har taget udgangspunkt i, at flere undersøgelser har peget på, at oplevelser i naturen er yderst værdifulde for menneskers velbefindende, og at natur og grønne områder forebygger stress og har en positiv virkning på folks humør og har en sundhedsfremmende effekt. Ældre med stort plejebehov har også stor glæde af at komme ud i naturen, og udearealer i tilknytning til plejeboliger spiller en rolle for beboernes trivsel. Beboere i plejeboliger kan have svært ved selv at opsøge grønne områder, og mange af dem er afhængige af, at der er hjælp til rådighed til at komme ud så ofte, som de ønsker.

Der har ikke hidtil været et overblik over, i hvilken udstrækning beboere i danske plejeboliger har adgang til natur, eller i hvilken udstrækning beboerne kommer ud i naturen. Dette projekt har derfor haft til *formål* at analysere, i hvilken udstrækning beboere i plejebolig har adgang til natur og i hvilken form. Der har været lagt særlig vægt på at analysere, hvilke forhold der hæmmer og fremmer beboernes muligheder for at komme ud i natur med henblik på at pege på tiltag, der kan udbrede adgang til natur for beboere i plejeboliger.

Ved natur forstås i denne fremstilling, grønne områder, som indeholder både den vilde natur, den menneskeskabte i park og have og frisk luft. Ved den vilde natur tænkes her på fx skov, strand og sø, mens den menneskeskabte også indbefatter fx marker og drivhuse.

Undersøgelsen har bestået af en spørgeskemaundersøgelse i første halvdel af 2010 blandt ledere i plejecentre. Undersøgelsen har omfattet 151 plejecentre, som har været udvalgt, så de er fordelt over hele landet og beliggende i såvel tæt bymæssig bebyggelse som mere åben bebyggelse og landlige omgivelser. Som supplement til spørgeskemaundersøgelsen blev der på baggrund af besvarelsenerne udvalgt tre plejecentre til at indgå som casestudier, hvor brug af naturen er en væsentlig del af hverdagen for beboerne.

Beliggenhed og tilgængelighed til natur

Beliggenheden af de undersøgte plejecentre er nogenlunde ligeligt fordelt mellem byområde med tæt bebyggelse, parcelhusområde, område med blandet byggeri og landsby eller landområde. Kun nogle få ligger i et område med etagebyggeri.

Vi har vurderet, at en kilometer er inden for overkommelig gangafstand – eventuelt med støtte – i dette tilfælde, og 80% af plejecentrene har ud fra dette kriterium skov, park, marker eller strand/sø inden for en overkommelig gangafstand. Det er således et mindretal af plejecentrene, der har så langt til en af de nævnte former for natur, at adgang dertil for beboerne ofte vil kræve et transportmiddel.

I næsten alle plejecentre har beboerne adgang til en form for natur inden for plejecentrets område. Det drejer sig i de fleste tilfælde om græsarealer (82%) eller have med træer og buske (87%), mens der færre steder er sansehaver (40%), drivhus (21%) eller køkkenhave (16%) med adgang for beboerne. I 80% af plejecentrene angives den grønne natur i tilknytning til plejecentrene at være tilgængelig på egen hånd for beboere i kørestol. Især i nyere eller ombyggede plejecentre har beboerne adgang til altan eller terrasse fra deres bolig.

Beboernes adgang til natur

I de fleste plejecentre synes indstillingen at være, at det er godt for beboerne at komme ud i natur. For eksempel har mere end halvdelen (60%) angivet, at de vurderer det som meget vigtigt for beboernes velbefindende, at de kommer regelmæssigt ud i natur, og næsten 90% har angivet en værdi over middel. Adgang til natur indgår da også i høj grad som en del af den socialpædagogiske indsats for beboerne i omkring halvdelen af plejecentrene, men det er de færreste plejecentre (13%), der prioriterer arrangementer i naturen frem for arrangementer i plejecentret. Her spiller nærhed til natur en rolle, og når der er natur tæt på, er der større chance for, at naturen er en del af den socialpædagogiske indsats.

I næsten 2/3 af plejecentrene angives det at være mindre end 1/4 af beboerne, der benytter sig af på egen hånd at komme ud i denne grønne natur i tilknytning til plejecentret. Det er altså det mest almindelige, at det kun er en mindre andel af beboerne, der kommer ud på egen hånd. Kun nogle få plejecentre (3%) har angivet, at det er et flertal af beboerne, der kommer ud på egen hånd. Jo bedre tilgængelighed af natur, desto større andel af beboerne vurderes at komme ud på egen hånd.

I 78% af plejecentrene angives det, at beboere, der ønsker det, men ikke selv kan komme ud, får støtte til at komme ud i natur mindst en gang om ugen. I halvdelen af disse plejecentre angives det at ske flere gange om ugen. Kun i ganske få plejecentre (3%) får beboerne normalt ikke støtte til at komme ud. Også i forhold til hjælp til at komme ud har tilgængeligheden af natur betydning, og hvis naturen er let tilgængelig, gives der oftere støtte til, at beboerne kan komme ud, end hvis den ikke er. Derudover spiller holdningen til det gavnlige for beboerne i adgang til natur en rolle. Hvis holdningen er meget positiv, får beboerne oftere støtte, end hvis holdningen til adgang til natur ikke er så positiv.

Det er mest almindeligt at arrangere ture for beboerne i plejecentre 1-2 gange om måneden eller hver anden måned (42% af plejecentrene). Kun et mindretal af plejecentrene (16%) arrangerer ture en eller flere gange om ugen. Hyppigheden af arrangerede ture synes især at vise sammenhæng med, hvorvidt man vurderer, at det er positivt for beboerne at komme ud i natur, mens tilgængeligheden til natur ikke synes at være så afgørende.

Hæmmende og fremmende forhold for adgang til natur

Manglende ressourcer i forskellige former nævnes hyppigt som et forhold, der sætter begrænsninger for, hvor ofte beboerne kommer i kontakt med natur, og øgede ressourcer under en eller anden form nævnes også hyppigt som et middel til, at beboerne kan komme hyppigere i kontakt med natur. Tilgængelighed til natur og personalets opmærksomhed på, at beboerne kommer ud, nævnes hyppigt som forhold, der bidrager til, at beboerne kommer hyppigt i kontakt med natur. Ressourcer i form af frivillige og en bus til udflugter nævnes også hyppigt i den forbindelse.

I de udvalgte cases, hvor beboerne relativt hyppigt kommer ud i naturen, synes i første omgang især ledelsens holdning til beboernes adgang til natur at have haft betydning for beboernes adgang til natur. Alle tre steder er det kendetegnende, at der er kommet en leder til, som har vurderet det som vigtigt, at adgang til natur er en del af hverdagen eller aktiviteterne

for beboerne. Denne holdning er gradvist smittet af på personalet, som er blevet mere opmærksom på, at beboerne kommer ud i naturen.

Konklusion

Det overordnede billede fra undersøgelsen er, at i de fleste plejecentre har beboerne adgang til en form for natur i tilknytning til plejecentret, mens det kun i få tilfælde forudsætter transport for overhovedet at komme i kontakt med en form for natur.

Beboernes mobilitet og tilgængeligheden af grønne arealer betyder imidlertid tilsammen, at i de fleste plejecentre kommer kun et mindretal af beboerne ud på egen hånd. I et stort flertal af plejecentre får beboerne til gengæld hjælp til at komme ud mindst en gang om ugen. Derudover tilbydes beboerne i mere end halvdelen af plejecentrene arrangerede ture mindst en gang om måneden.

Tilgængeligheden til natur spiller en rolle for, hvor ofte beboerne på egen hånd kommer ud i naturen. Tilgængelighed og personalets holdning til det positive ved at komme ud i naturen har betydning for, hvor ofte personalet hjælper beboerne til at komme ud, mens holdningen til beboernes adgang til natur – men ikke tilgængelighed til natur – viser sammenhæng med, hvor hyppigt der arrangeres ture for beboerne.

Det er ikke muligt på et generelt niveau at konkludere, om beboere i plejeboliger kommer ud i natur i tilstrækkeligt omfang. Det beror i høj grad på den enkelte beboers bedømmelse, og det indgår ikke i denne undersøgelse. I flertallet af plejecentre er der imidlertid opmærksomhed på, at beboerne har mulighed for at komme ud, og mulighederne er også ganske gode mange steder.

Der er steder, hvor beboernes adgang til natur kunne øges, og det vil kunne fremmes ved bedre tilgængelighed til natur for beboere (og personale) og ved fx øget inddragelse af frivillige. Endvidere må ledelse og personale i højere grad prioritere, at beboerne kommer ud i naturen. Det handler om en øget opmærksomhed på det vigtige i, at beboerne får oplevelser i naturen.

1 Baggrund, formål og problemstillinger

Flere undersøgelser har vist, at mennesker vurderer oplevelser i naturen som yderst værdifulde for deres velbefindende, og interessen for naturen aftager ikke med årene (Agger et al. 2003). Der er endvidere undersøgelser, der underbygger, at natur og grønne områder forebygger stress og har en positiv virkning på folks humør og helbred. Jo tættere på et grønt område folk bor, jo mindre stressede er de, og tilsvarende er folk mindre stressede, jo oftere de besøger grønne områder og jo mere tid, de tilbringer der (fx Kjølner et al. 2007). Der er mange fordele ved at opholde sig udendørs i grønne områder: Dagslys reducerer stressreaktioner. Søvnproblemer, muskelspændinger, appetitløshed osv. påvirkes desuden positivt ved fysisk aktivitet (Hansen 2004). Der er ligeledes dokumentation for, at grønne områder har en sundhedsfremmende effekt (fx Ulrich 1984 og 1999; Hartig et al. 1991; Milligan et al. 2004).

Ældre bliver ofte mindre mobile med årene, og specielt beboere i plejeboliger kan have svært ved selv at opsøge grønne områder, der ligger i større afstand fra deres bolig. Ældre med stort plejebestand har imidlertid stor glæde af besøg i fx en park, hvilket påvirker deres velbefindende positivt (fx Ottoson & Grahn 1998). Deres humør og koncentrationsevne forbedres, og de oplever en langt bedre søvn. Ophold i natur kan bidrage til at styrke eller vedligeholde plejekrævende ældres mentale, sociale og fysiske ressourcer (Swane 2004). Ældre, som har behov for hjælp til besøg i naturen, er imidlertid afhængige af hjælp til at komme ud så ofte, som de kunne ønske.

I en litteraturgennemgang fra 2007 (Henriksen, Møller & Knudstrup 2007) fremhæves, at udearealer i tilknytning til plejeboliger i litteraturen generelt udpeges som en faktor, der spiller en rolle for trivsel, både fysisk og psykisk, idet beboernes mulighed for at færdes udendørs giver adgang til dagslys/sollys, frisk luft, motion og rekreation.

Der er flere eksempler på, at der er oprettet såkaldte sansehaver i tilknytning til plejeboliger, og der er beskrevet en metode – grøn omsorg – hvor naturens ressourcer anvendes til at påvirke den generelle følelsesmæssige og fysiologiske tilstand positivt (Swane 2004, Johnsen 2006). Nyere plejecentre og leve-bo-miljøer har ofte terrasse og eventuelt sansehaver i umiddelbar tilknytning, men det er ikke altid, at beboere i alle afdelinger kommer udenfor på trods af mulighederne (Swane 2005).

Mens der således er belæg for, at naturen har en positiv indflydelse på helbredet, og der også er anvisninger på, hvordan naturen kan inddrages i forhold til mennesker med et plejebestand, så er der ingen viden om, i hvilken udstrækning oplevelser i naturen indgår som et tilbud til beboere i plejeboliger. Vi ved således heller ikke, om der er særlige faktorer i plejeboliger, der henholdsvis fremmer og hæmmer mulighederne for, at mennesker, der bor i en plejebolig, har adgang til natur.

Dette projekt har til *formål* at analysere, i hvilken udstrækning beboere i plejebolig har adgang til natur og i hvilken form. Det primære formål er dog at analysere, hvilke forhold der hæmmer og fremmer beboernes muligheder for at komme ud i natur med henblik på at pege på tiltag, der kan udbrede adgang til natur for beboere i plejeboliger.

Ved adgang til natur tænkes ikke kun på de fysiske muligheder i form af natur tæt ved plejeboligerne og adgangsveje hertil. Der tænkes også på, i hvilken udstrækning beboerne tilbydes støtte og transport til at komme ud. Kortlægningen skal altså bidrage til at give et overblik over, hvorvidt der kan være behov for at styrke den fysiske adgang til natur eller støttemulighederne for beboere i plejeboliger.

1.1 Teori og problemstillinger

Der er taget udgangspunkt i en *definition af natur, som omfatter grønne områder, som indeholder både den vilde natur, den menneskeskabte i park og have, frisk luft og oplevelser med vilde dyr eller kæledyr (Johnsen 2006)*. Der er dog set bort fra oplevelser med vilde dyr og kæledyr. Ved den vilde natur tænkes her på fx skov, strand og sø, mens den menneskeskabte også indbefatter fx marker og drivhuse.

Der tages endvidere udgangspunkt i en mulig årsagskæde formuleret af Kjølner et al. (2007). Let adgang til natur og grønne områder fremmer brugen af natur. Det bliver lettere at være fysisk aktiv, og det giver det enkelte menneske en god naturoplevelse eventuelt også i en god social sammenhæng med familie eller venner. De kropslige og psykiske funktioner påvirkes i positiv retning. Ud fra et salutogenetisk perspektiv bidrager dette til at opretholde og fremme sundhed, mens det i en patogenetisk sammenhæng medvirker til at reducere stress, symptomer og sygdom og forbedre rehabiliteringsforløb.

Beboere i plejeboliger er karakteriseret ved, at deres psykiske eller fysiske funktionsevne er nedsat i betydelig grad. Det betyder, at deres egen evne til at klare daglige og personlige aktiviteter er stærkt nedsat. Det gælder også mobiliteten, og derfor er beboernes egen evne til at mestre adgangen til natur reduceret, og mange har derfor brug for hjælp hertil. Beboernes trivsel kan gennem adgang til natur påvirkes af flere faktorer: livslyst, væren til, frihed, oplevelse, sansning, dialog med andre mennesker, hukommelse, bevidsthed, krop og bevægelse (Johnsen 2006). Adgang til naturoplevelser kan påvirke alle disse faktorer eller blot nogle af dem.

Formålene med at give muligheder for adgang til natur kan således også være flere eller forskellige, og grøn omsorg er en målrettet metode, hvor naturens ressourcer anvendes til at påvirke den generelle følelsesmæssige og fysiologiske tilstand positivt (Swane 2004, Johnsen 2006). De *faktiske handlinger i grøn omsorg* kan være flere og kan fx bestå i, at beboerne kommer ud i have, park, skov, mark eller strand, hvor der er muligheder for at betragte, føle og opleve naturen (fx Swane 2004). Det kan også bestå i køreture ud i det blå, men det er væsentligt, at der er tid til at opleve naturen og at tale med andre om naturoplevelsen. Grøn omsorg omfatter også, at der er etableret grønne områder, udearealer eller fx sansehave eller drivhus, som beboerne kan benytte med eller uden støtte. Grøn omsorg kan endvidere opnås gennem adgang til kæledyr eller husdyr, som det dog er valgt at se bort fra i denne undersøgelse.

Det må antages, at såvel kulturelle som ressourcemæssige barrierer spiller ind på beboernes adgang til natur (Swane 2005). Blandt faktorer, som antages at kunne fremme grøn omsorg i plejeboliger, kan nævnes:

- Personalets bevidsthed om de positive virkninger af adgang til natur
- Kommunale kvalitetsstandarder som omfatter adgang til natur
- Nem adgang for beboerne til natur
- Ressourcer til udflugter og til at følge beboere ud
- Personalet prioriterer socialt samvær og aktivitet
- En eller flere personer er engageret i grøn omsorg (ildsjæle)
- Brug af frivillige i plejeboligerne

Blandt faktorer, som omvendt antages at kunne hæmme grøn omsorg i plejeboliger, kan nævnes:

- Personalet er ikke bevidst om positive virkninger af adgang til natur
- Beboerne visiteres ikke til hjælp til at komme ud
- Der er ikke ressourcer til udflugter mv.
- Personalet prioriterer plejeopgaver
- Beboerne ønsker angiveligt ikke at komme ud
- Ikke muligt at etablere haveanlæg e.l. i tilknytning til plejeboligerne

Projektet har søgt at belyse følgende problemstillinger:

- I hvilket omfang og på hvilken måde er der adgang til natur for beboere i plejeboliger?
- Hvilke forhold bidrager til at fremme beboernes adgang til natur?
- Hvilke forhold hæmmer beboernes adgang til natur?
- Hvordan kan adgangen til natur øges for beboere i plejeboliger?

2 Fremgangsmåde og materiale til undersøgelsen

Det har været et formål med undersøgelsen at kortlægge adgang til natur for beboere i plejeboliger i Danmark, herunder en eventuel variation som følge af plejecentrenes beliggenhed i forhold til natur. Der har derfor været stræbt mod at gennemføre en undersøgelse, som kan anses for repræsentativ for plejecentre i Danmark.

Udvælgelsen af plejecentre til undersøgelsen er foregået i to trin. I første trin udvalgte kommuner til at indgå i undersøgelsen. Alle kommuner blev rangeret efter befolkningsandel i bymæssig bebyggelse, og herefter udvalgte tilfældigt hver tredje kommune, hvor der dog blev set bort fra Fanø, Samsø, Læsø og Ærø Kommune. I alt blev der udvalgt 37 kommuner fordelt over hele landet og med forskellig grad af bymæssighed for at sikre, at der i undersøgelsen indgik plejeboliger beliggende i forskellige omgivelser (fx tæt bymæssig bebyggelse, mindre by og landlige omgivelser). Fra hver af de udvalgte kommuner blev der indhentet oplysninger om eksisterende plejeboliger, og der blev fra hver kommune søgt udvalgt i alt fem plejecentre. Der er dog kommuner, hvor der er færre end fem plejecentre. I disse tilfælde udvalgte alle, mens der ved udvælgelsen af plejecentre i de øvrige kommuner blev søgt at opnå en variation i forhold til bymæssighed, størrelse og opførelsesår, så der indgik både ældre og nyere plejecentre i undersøgelsen.

Der blev således udvalgt i alt 171 plejecentre, og der blev indhentet kontaktoplysninger for den daglige leder af disse plejecentre. I marts 2010 blev der sendt en e-mail til de daglige ledere med et link og opfordring til at udfylde et internetbaseret spørgeskema om beboernes adgang til natur i deres plejecenter. Der blev udsendt i alt to rykkere med opfordring til at besvare spørgeskemaet, og dataindsamlingen afsluttedes i maj 2010.

Hvor vi i analyserne afdækker sammenhæng, har vi anvendt et statistisk signifikansniveau på 0,1 til at acceptere sammenhænge. I de tilfælde, hvor niveauet ligger mellem 0,05 og 0,1 er niveauet angivet.

Der opnåedes svar fra i alt 151 plejecentre. Det svarer til en besvarelsesprocent på 89, hvilket må anses for meget tilfredsstillende. Spørgeskemaet indeholdt følgende temaer:

- Karakteristik af plejecentret og dets omgivelser
- Afstande til natur
- Beboernes adgang til og benyttelse af natur
- Holdninger til beboernes adgang til natur
- Barrierer for beboernes adgang til natur
- Fremmede forhold for beboernes adgang til natur
- Tiltag som kan øge beboernes adgang til natur

Spørgeskemaet indeholdt spørgsmål om, hvor stor en andel af beboerne, der kommer ud på egen hånd, og om, hvor ofte personalet hjælper beboere, der ikke selv kan, med at komme ud. Besvarelsen af disse spørgsmål kan ikke betragtes som en eksakt opgørelse af omfanget, men

langt de fleste plejecentre i undersøgelsen har en størrelse, så vi antager, at lederne har haft et overblik over aktiviteterne i centret. Besvarelsene af de nævnte spørgsmål skal tages som udtryk for et skøn, der angiver en størrelsesorden.

Som supplement til spørgeskemaundersøgelsen blev der udvalgt tre plejecentre til at indgå som casestudier. Casene blev udvalgt på baggrund af spørgeskemabesvarelsene blandt plejecentre, som havde den højeste samlede score på spørgsmålene om, 1) hvor ofte beboere, som ikke ved egen hjælp kan komme ud, får støtte til at komme ud i natur, 2) hvor ofte der bliver arrangeret ture for beboerne til skov, mark eller strand, 3) hvor vigtigt adgang til natur vurderes at være for beboernes velbefindende, og 4) i hvilken udstrækning adgang til natur indgår som en del af den socialpædagogiske indsats for beboerne. Spørgsmålene var konstrueret, så der kunne gives en score fra 1-5, hvor 5 er udtryk for at adgang til natur spiller en stor rolle på plejecentret. Den maksimale score er altså 20, og de udvalgte tre plejecentre scorede 19.

De udvalgte plejecentre er Randers Kloster i Randers Kommune, Caroline Amalie i Svendborg Kommune og Søndersø i Værløse Kommune. Randers Kloster indeholder tre boligtyper: almindelige lejeboliger, døgnbemandede boliger og 36 plejeboliger, hvoraf seks boliger er forbeholdt borgere med en demenssygdom. Caroline Amalie har 38 plejeboliger, hvoraf nogle dog fungerer som ældrebolig, indtil de bliver ledige. Der er et skærmet afsnit med 16 boliger til borgere med en demenssygdom. Søndersø har 31 plejeboliger, hvoraf ni er forbeholdt borgere med en demenssygdom.

I casestudierne er aktiviteter for beboerne med brug af natur nærmere belyst, men der har været et særligt fokus på, hvilke vilkår og processer der har gjort sig gældende i casene i forhold til at få brug af naturen til at blive en del af beboernes hverdag.

Interviewene blev alle foretaget med forstanderen for plejehjemmene. Afdelingslederen for plejeboligerne deltog desuden i interviewet i Randers Kloster, og en aktivitetsmedarbejder deltog i Søndersø Plejecenter. Det er således lederens perspektiv, der kommer til udtryk i de tre casestudier. Dette er valgt, da vi har ønsket at afdække strategi og principper i plejecentrene for beboernes adgang til natur, samt hvilke fremmende og hæmmende forhold der ifølge lederne har været erfaret i forhold til beboernes adgang til natur.

Interviewene varede 45 min til 1 time, og blev optaget og senere sammenfattet i et referat. Spørgsmålene belyste tre hovedområder: beboernes *muligheder* for adgang til natur i plejecentret, plejecentrets *ideologi* med hensyn til at bruge natur, og *processen* hvorved plejecentret havde styrket beboernes adgang til natur. Dette dækkede også spørgsmål om barrierer, der skulle overvindes for at beboerne kunne få hyppig adgang til natur. Forsker og forskningsassistent blev ligeledes vist rundt på de tre plejecentre, for at observere faciliteterne og de grønne områder på stedet.

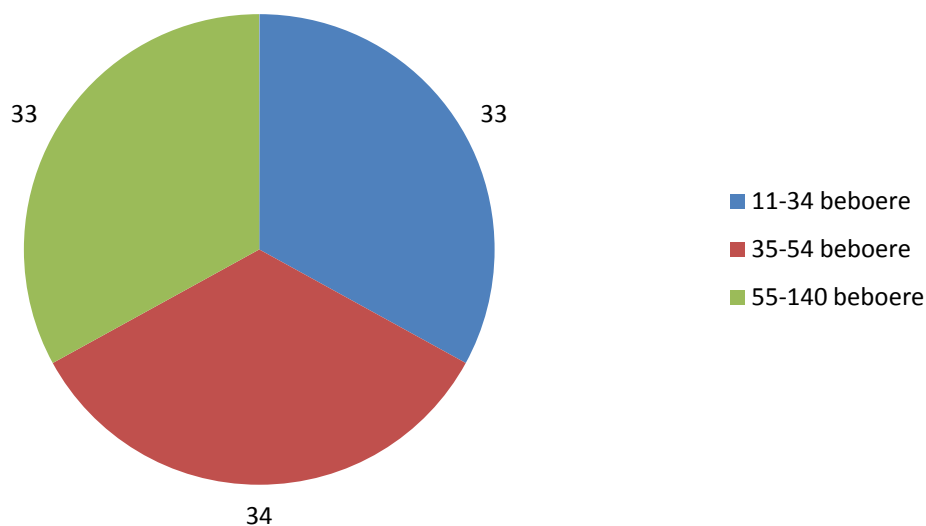
3 Karakteristik af plejecentre og tilgængeligheden til natur

I dette kapitel giver vi en kort karakteristik af de plejecentre, der indgår i undersøgelsen, med hensyn til størrelse (antal beboere), opførelsesår og tidspunkt for eventuel ombygning. Denne karakteristik skal give et overblik over, hvilken type plejecentre der indgår i undersøgelsen. Vi undersøger senere, om disse karakteristika har betydning for, hvor tilgængelig natur er for beboerne. I kapitlet analyseres endvidere, hvordan plejecentrene er placeret i forhold til natur i omgivelserne, og i hvilken udstrækning plejecentrenes egne arealer har grønne områder, anlæg eller anden natur. Sigtet med dette har været at afdække tilgængeligheden af natur for beboere i plejebolig.

3.1 Størrelse og opførelsesår

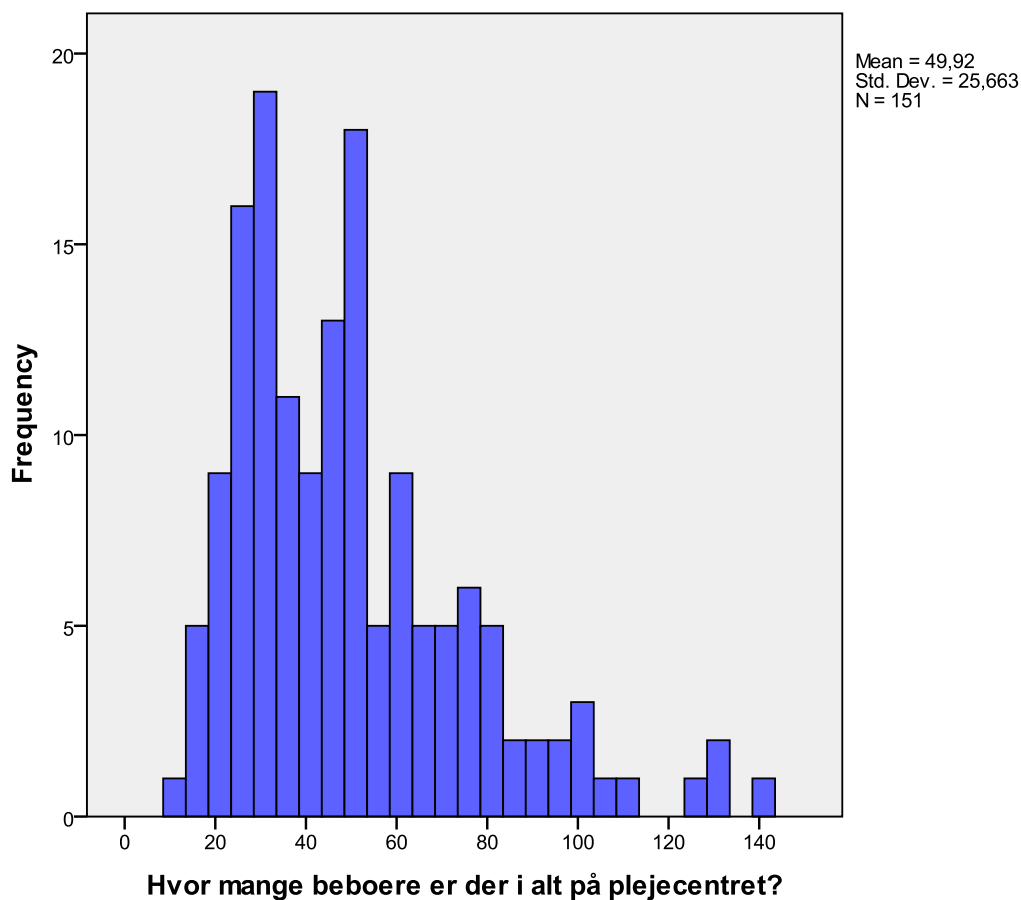
I figur 3.1 nedenfor er vist, hvordan de plejecentre, som indgår i undersøgelsen, fordeler sig efter antal beboere. Der er lavet en inddeling, så der er omkring 1/3 af plejecentrene i hver størrelseskategori. Det mindste plejecenter har 11 beboere, mens det største har 140 beboere. I gennemsnit er kapaciteten for alle plejecentrene 50 beboere, men 2/3 af plejecentrene har færre end 55 beboere.

Figur 3.1 Plejecentre procentvis fordelt efter antal beboere (N=151)

Figur 3.2 giver et overblik over, hvordan plejecentrene er fordelt med hensyn til antal beboere. Det fremgår, at langt de fleste af plejecentrene har 25-60 beboere. Der er nogle få med færre end 20 beboere og ligeledes nogle få med mere end 100 beboere.

Figur 3.2 Plejecentre fordelt efter antal beboere

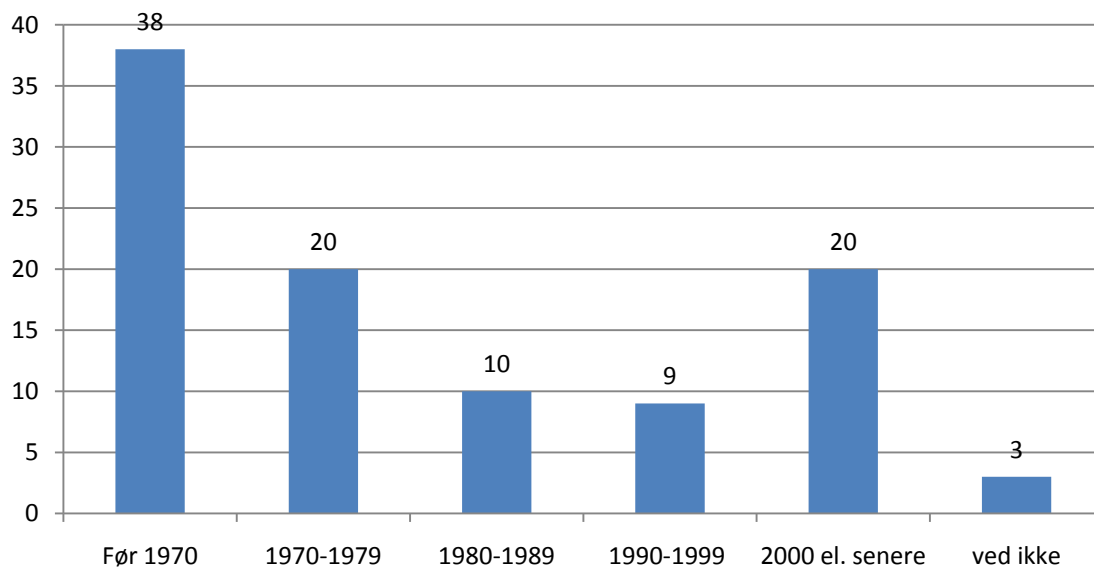

Ca. halvdelen af plejecentrene har boliger, der er forbeholdt borgere med en demenssygdom, og sådanne boliger udgjorde i gennemsnit 1/3 af det samlede antal boliger i plejecentrene. Det betyder først og fremmest, at der er afdelinger, som er særligt indrettet til borgere med en demenssygdom. De øvrige plejecentre vil typisk også have beboere, som lider af en demenssygdom, men de bor i boliger, som også anvendes til borgere med andre lidelser.

Mange af plejecentrene er oprindeligt opført før 1980 (58%) (figur 3.3), mens omkring 30% er opført inden for de seneste 20 år. En meget stor andel af de plejecentre, som er opført før 1990 er siden blevet ombygget og forventeligt dermed moderniseret. Langt de fleste er blevet ombygget efter 1990 (86%).

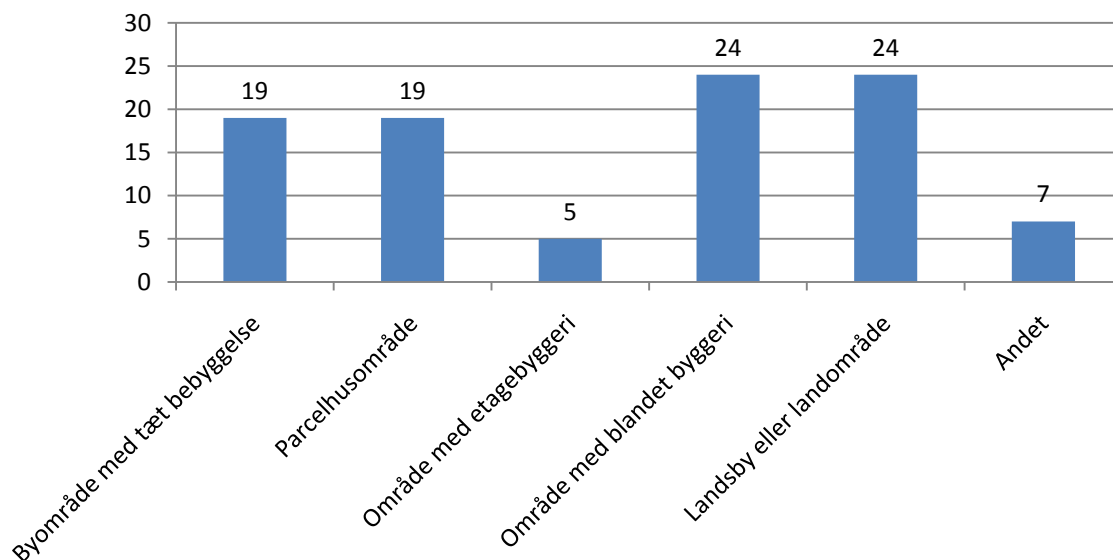
Figur 3.3 Plejecentre procentvis fordelt efter opførelsesår (N=150)

3.2 Beliggenhed og tilgængelighed til natur

Plejecentrene i undersøgelsen er nogenlunde ligeligt fordelt på en placering i landsby/land-område, område med blandet byggeri, byområde med tæt bebyggelse og parcelhusområde (figur 3.4). Kun en beskednen andel ligger i et område med etagebyggeri.

Figur 3.4 Plejecentrene procentvis fordelt efter beliggenhed (N=150)

De færreste af plejecentrene har henholdsvis skov, park, marker eller sø eller strand inden for ca. 500 meters afstand (tabel 3.1). I de fleste tilfælde er der mere end en kilometer til disse forskellige former for natur, men 80% af plejecentrene har mindre end en kilometer til mindst én af de nævnte former for natur.

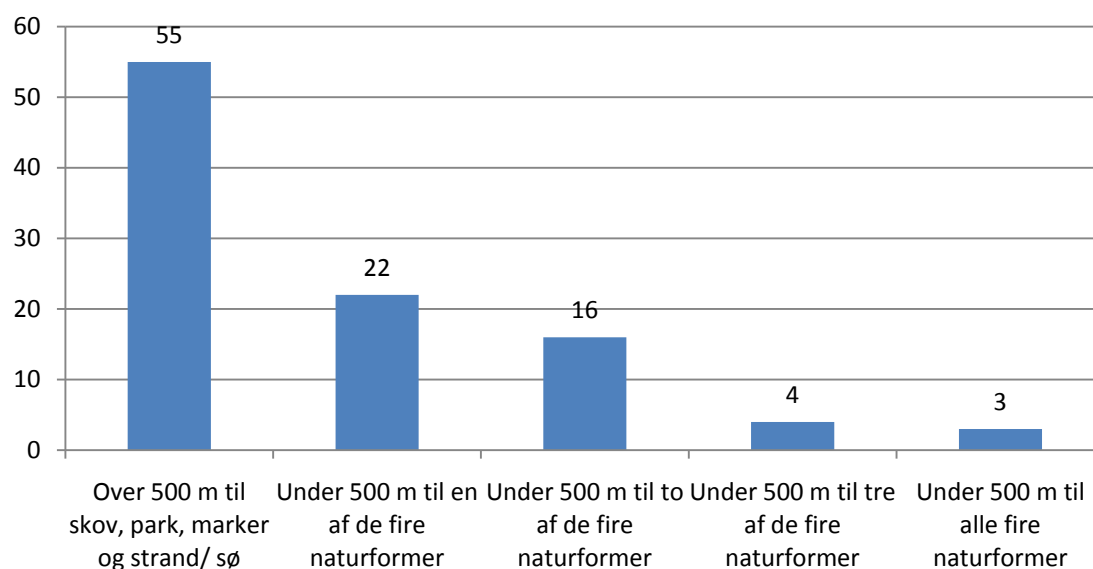
Tabel 3.1 Plejecentre procentvis fordelt efter afstand til henholdsvis skov, park, marker og sø eller strand

	Under 500 m	500 m og derover, og under 1 km	1 km og derover, og under 5 km	5 km og derover	Ved ikke	I alt	Antal
Skov	18	12	52	10	9	100	151
Park	27	17	32	10	15	100	151
Marker	22	17	46	5	11	100	151
Strand el sø	11	36	15	30	7	100	151

Park er det, der i de fleste tilfælde er tættest på, men kun godt 27% af plejecentrene har under 500 meter til en park. En overkommelig gangafstand er naturligvis individuel, men hvis vi regner 1 km som en overkommelig gangafstand – eventuelt med støtte, har knap halvdelen af plejecentrene en sø eller strand inden for gangafstand og knap 45% har en park inden for gangafstand.

Vi ser i det følgende på, hvor stor en andel af plejecentrene der har en form for natur tæt på – i dette tilfælde inden for 500 meter. Det er opgjort i figur 3.5.

Figur 3.5 Plejecentre procentvis fordelt efter, om afstanden til én eller flere former for natur er under 500 meter (N=150)

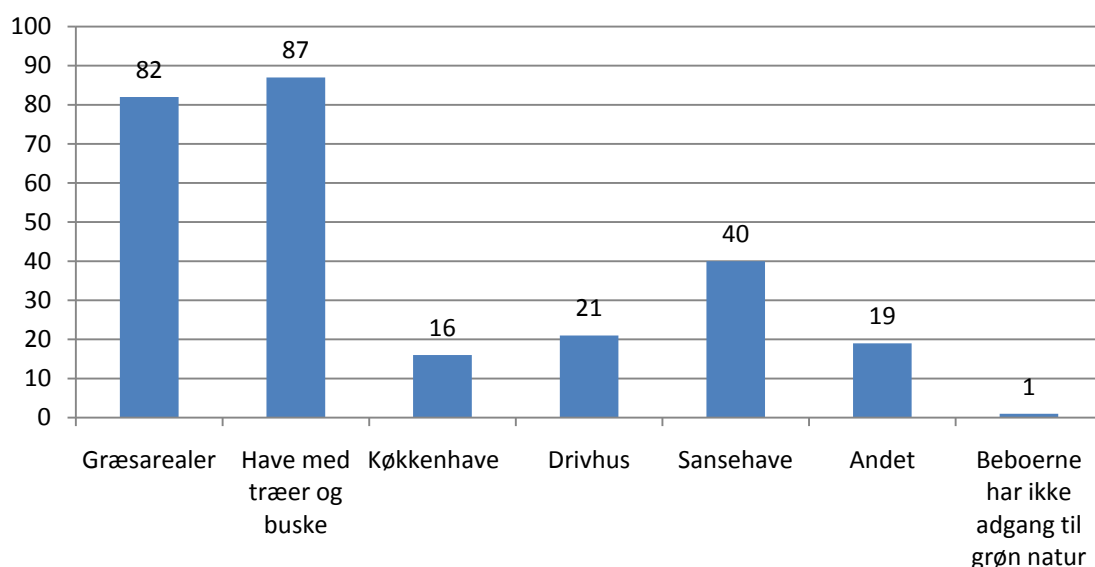
Som det fremgår, har 45% af plejecentrene mindst én af de nævnte former for natur inden for en afstand af 500 meter, og 23% af plejecentrene har mindst to forskellige former for natur

inden for en afstand af 500 meter. Mere end halvdelen af plejecentrene har imidlertid mere end 500 meter til park, skov, mark eller strand/sø. Det betyder, at mange beboere vil have vanskeligt ved på egen hånd at komme ud i denne form for natur, og det vil være relativt tidskrævende for personalet at følge dem. I en del tilfælde vil adgangen til natur forudsætte transport.

Der er i det foregående tænkt på natur, som ligger uden for plejecentrenes matrikler, men derudover kan der være etableret forskellige former for natur i umiddelbar tilknytning til plejecentrene og på plejecentrenes matrikel. Vi har spurgt, i hvilken udstrækning der er græsarealer, have med træer og buske, køkkenhave, drivhus eller sansehaver i tilknytning til plejecentret, idet det har været forudsat, at beboerne i givet fald har adgang til disse former for natur. En sansehaver er planlagt efter at skulle indeholde flere af naturens elementer og skal bidrage til at pirre den besøgendes sanser. Ifølge Henriksen, Møller og Knudstrup (2007) udpeger mange undersøgelser sansehaver eller terapihaver, som den form for have, der i bedst muligt omfang kan stimulere borgere med demens, tilgodese deres behov og medvirke til at sikre trivsel.

Kun to plejecentre af i alt 150 har angivet, at beboerne ikke har adgang til natur i tilknytning til plejecentret (figur 3.6). Dette antal kan imidlertid være undervurderet, idet 19% har svaret, at beboerne har adgang til en anden form for natur end de angivne muligheder. Der er fx nævnt terrasse, gårdhave, sø, skov, eng og rideskole, hvor sø, skov, eng og rideskole måske nok er i nærheden, men næppe en del af plejecentrets arealer. Det ændrer dog ikke på, at beboere i plejecentre i langt de fleste tilfælde har adgang til natur umiddelbart ved eller tæt på plejecentret. I langt de fleste plejecentre har beboerne adgang til både græsarealer og have med træer og buske. Det er derimod et mindretal af plejecentrene (40%), hvor det er angivet, at der er en sansehaver, og i endnu færre tilfælde er der angivet køkkenhave eller drivhus.

Figur 3.6 Procentvis andel plejecentre hvor beboerne har adgang til en form for natur i tilknytning til plejecentret (N=150)

I langt de fleste tilfælde (80%) angives den grønne natur i tilknytning til plejecentrene at være tilgængelig på egen hånd for beboere i kørestol.

Hvis der er adgang til terrasse eller altan fra boligerne i et plejecenter, er dette en mulighed for at komme ud i en form for natur. Vi har derfor undersøgt, i hvilken udstrækning dette er tilfældet. Da opførelsesår, og hvorvidt et ældre plejecenter er blevet ombygget, kan have betydning for dette, er disse aspekter inddraget i analysen (tabel 3.2). I de fleste plejeboliger havde nogle eller alle beboerne adgang til terrasse eller altan, mens der kun i en mindre andel af plejecentrene ikke er adgang til terrasse eller altan fra nogen af boligerne. Det skal dog nævnes, at der i nogle er tale om, at der fra boligerne er adgang til en fælles terrasse eller altan.

Tabel 3.2 Plejecentre opgjort efter opførelsesår og hvorvidt de er ombyggede samt procentvis fordelt efter, hvorvidt der er adgang til terrasse eller altan fra boligerne

	Udgang til terrasse eller altan fra alle boliger	Udgang til terrasse eller altan fra nogle boliger	Ikke adgang til terrasse eller altan fra boligerne	I alt	Antal
Opført før 1990 og ikke ombygget	38	6	56	100	16
Opført før 1990 og ombygget	40	42	18	100	85
Opført i 1990 eller senere	59	31	10	100	49
Alle	46	35	19	100	150

Endvidere fremgår det af tabel 3.2, at i ældre plejecentre, der er blevet ombygget, og i nyere plejecentre er der typisk adgang til terrasse eller altan fra alle eller nogle boliger. I de få ældre plejecentre, som ikke er blevet ombygget, er der i de fleste tilfælde ikke adgang til terrasse eller altan fra boligerne.

3.3 Opsamling

Beliggenheden af de undersøgte plejecentre er nogenlunde ligeligt fordelt mellem byområde med tæt bebyggelse, parcelhusområde, område med blandet byggeri og landsby eller landområde. Kun nogle få ligger i et område med etagebyggeri.

Vi har skønsomt fastlagt, at 1.000 meter er en overkommelig gangafstand i dette tilfælde, og 80% af plejecentrene har således skov, park, marker eller strand/sø inden for en overkommelig gangafstand. Det er således et mindretal af plejecentrene, hvor der er så langt til en af de nævnte former for natur, at adgang dertil for beboerne ofte vil kræve transport. Knap halvdelen af plejecentrene har en af de nævnte former for natur inden for 500 meter.

I langt de fleste plejecentre har beboerne adgang til en form for natur i tilknytning til plejecentret. Det drejer sig i de fleste tilfælde om græsarealer eller have med træer og buske, mens der færre steder er sansehave, drivhus eller køkkenhave med adgang for beboerne. Især i nyere eller ombyggede plejecentre har beboerne adgang til altan eller terrasse fra deres bolig.

I de fleste plejecentre er der relativt gode muligheder for adgang til en form for natur for beboerne, mens det kun i få tilfælde forudsætter transport for overhovedet at komme i kontakt med en form for natur.

4 Beboernes adgang til natur

I dette kapitel analyserer vi, hvor hyppigt beboere i plejebolig kommer ud i natur eller har mulighed for det. I analyserne indgår beboernes udgang i natur på egen hånd, i hvilken udstrækning beboerne får hjælp til at komme ud, og hvor ofte der arrangeres ture ud i naturen.

Vi forventede på forhånd, at tilgængelighed af natur og holdningen på plejecentret til det gavnlige ved, at beboerne kommer ud i naturen har indflydelse på, hvor hyppigt beboerne kommer ud.

I analyserne i kapitlet søger vi derfor at afdække, hvilke forhold ved plejeboligerne – herunder tilgængelighed til natur – der viser sammenhæng med, hvor ofte beboerne på forskellig vis kommer ud i naturen eller har mulighed for det.

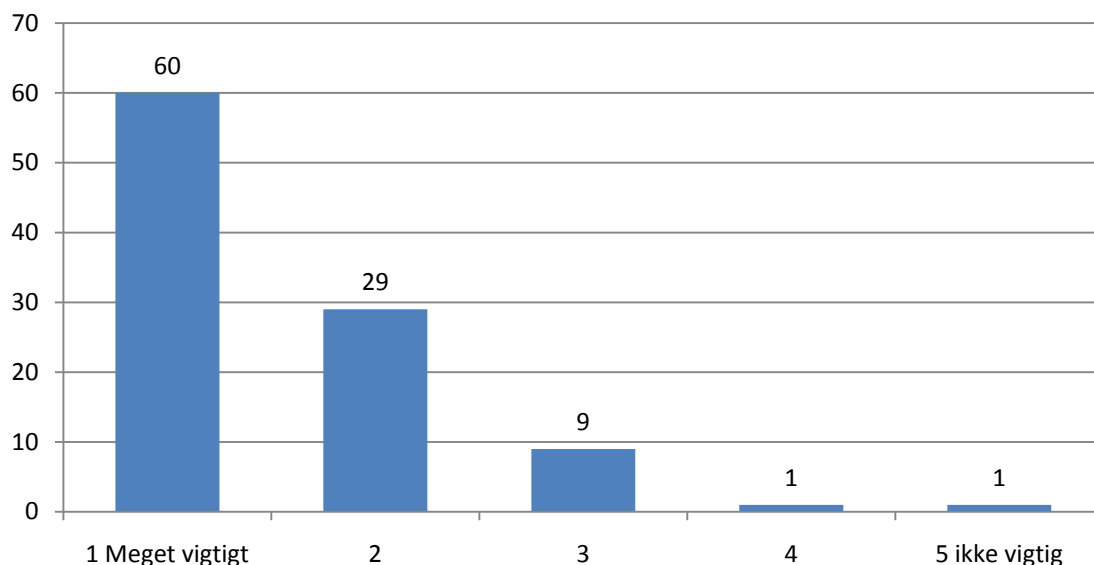
Kapitlet indledes med en analyse af, hvor stor betydning det ifølge lederne bliver tillagt, at beboerne kommer ud i naturen. Vi analyserer senere i kapitlet, hvad holdningen betyder for beboernes muligheder for at komme ud i naturen.

I kapitlet beskrives også tre cases, som er eksempler på plejecentre, hvor beboerne relativt hyppigt kommer ud i naturen. Casene bruges i dette kapitel til at beskrive eksempler på, hvilke muligheder beboere i plejeboliger kan have for at komme ud i naturen. Casene beskriver endvidere, hvilke principper og prioriteringer der ligger til grund for, at beboerne hyppigt kommer ud i naturen.

4.1 Principper om og holdninger til beboeres adgang til natur

Informanterne fra de enkelte plejecentre blev bedt om at vurdere, hvor vigtigt de vurderer, at det er for beboernes velbefindende, at de regelmæssigt kommer ud i natur. Svaret kunne angives på en skala med fem udfald fra ”meget vigtigt” til ”ikke vigtigt”. Svarene på spørgsmålet fremgår af figur 4.1.

Figur 4.1 Plejecentre procentvis fordelt efter, hvor vigtigt det vurderes at være for beboernes velbefindende, at de regelmæssigt kommer ud i natur (N=149)

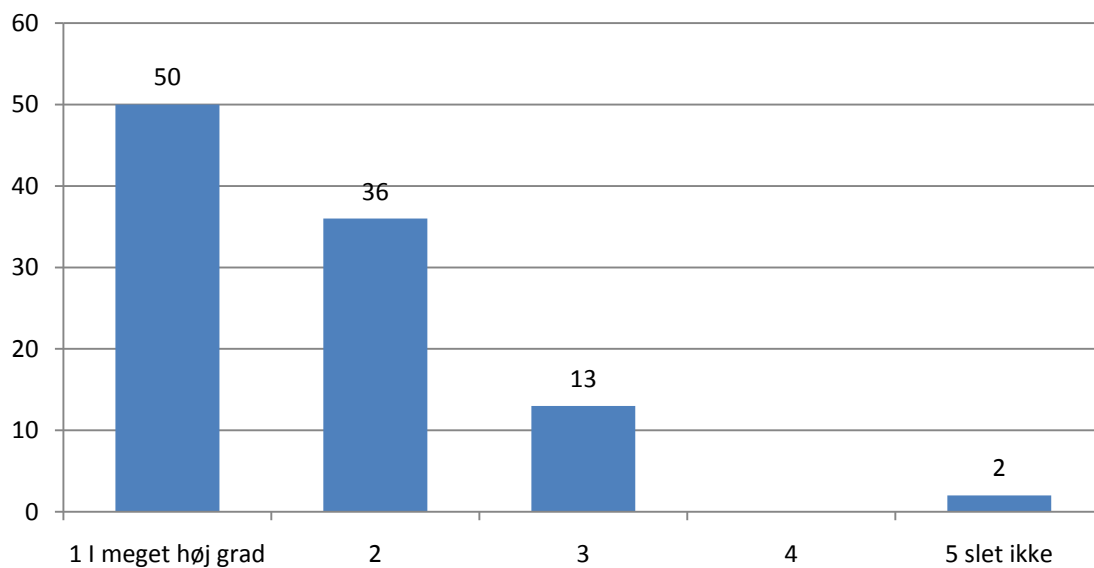

Mere end halvdelen (60%) har angivet, at de vurderer det som meget vigtigt for beboernes velbefindende, at de regelmæssigt kommer ud i natur, og næsten 90% har angivet en værdi over middel. Meget få har vurderet, at det ikke er vigtigt.

Vi har undersøgt, om der er sammenhæng mellem vurderingen af vigtigheden af, at beboerne kommer ud i natur og plejecentrets beliggenhed. Det kunne tænkes, at nem adgang til natur hænger sammen med, at det anses for vigtigt for beboerne at komme ud, fordi det er forholdsvis nemt, og fordi man måske har erfaringer med det. Vi har imidlertid ikke kunnet finde en signifikant sammenhæng mellem "vigtigheden af regelmæssig adgang til natur for beboernes velbefindende" og plejecentrets omgivelser, afstand til nærmest tilgængelige skov, park, mark, strand eller sø eller med natur i tilknytning til plejecentret. Tilgængelighed til natur synes således ikke at spille nogen rolle for, hvor vigtigt man vurderer det er for beboernes velbefindende, at de regelmæssigt kommer ud i natur.

Som en yderligere indikator for holdningen på plejecentrene til beboernes adgang til natur blev informanterne spurgt, om de har haft nogen erfaringer med, at ture ud i naturen har haft en positiv indflydelse på beboerne. Hvis man har haft sådanne erfaringer, vil vi formode, at man på plejecentret anser beboernes adgang til natur som relativ vigtig. Svarene fremgår af figur 4.2.

Figur 4.2 Plejecentre procentvis fordelt efter, om de har haft erfaringer med, at ture i naturen har haft positiv indflydelse på beboerne (N=149)

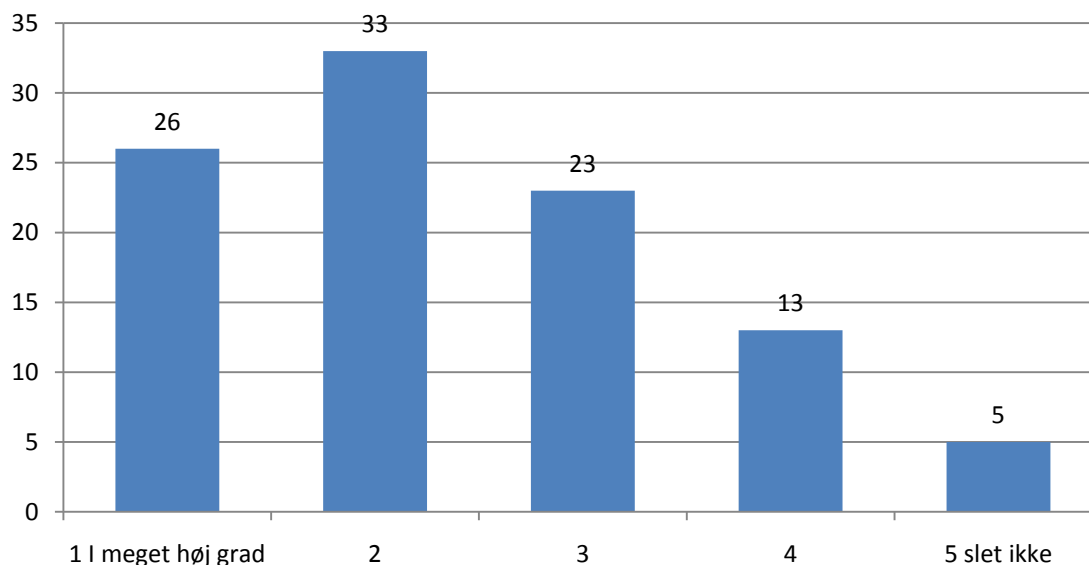
Informanter fra halvdelen af plejecentrene har angivet, at de i meget høj grad har haft erfaringer med, at ture i naturen har haft positiv indflydelse på beboerne, og i alt godt 85% har angivet en værdi over middel. Det er ganske få, der ikke har haft sådanne erfaringer.

Vi har undersøgt, om plejecentrenes beliggenhed og tilgængelighed til natur har sammenhæng med, at man har erfaringer med, at ture i naturen har haft positiv indflydelse på beboerne. Vi har imidlertid ikke kunnet finde en sådan sammenhæng.

Vigtigheden af adgang til natur for beboerne kan endvidere komme til udtryk ved, at adgangen til og brug af natur er en del af den socialpædagogiske indsats for beboerne, altså at natur bevidst inddrages i støtten til beboerne og aktiviteterne i et plejecenter. I hvilken udstrækning, det angives at være tilfældet, fremgår af figur 4.3.

Figur 4.3 Plejecentre procentvis fordelt efter om adgang til natur for beboerne indgår som en del af den socialpædagogiske indsats (N=149)

Godt 1/4 af alle vurderede, at adgang til natur i meget høj grad indgår i den socialpædagogiske indsats, og i alt godt halvdelen vurderer, at det sker i en grad over middel. De færreste vurderer, at adgang til natur slet ikke indgår, men ledere fra i alt knap 20% af plejecentrene angiver, at adgang til natur kun indgår i beskeden grad.

Vi finder ingen signifikant sammenhæng mellem de omgivelser, plejecentret er beliggende i, og i hvor høj grad adgang til natur indgår i den socialpædagogiske indsats. Der er imidlertid sammenhæng mellem adgang til natur som en del af et plejecenters socialpædagogiske indsats og nærheden til skov, park, marker og strand. Det fremgår af bilagstabel 4.1.

Det mest markante er, at i plejecentre, hvor der er under 500 meter til mindst to forskellige naturformer, angiver en større andel end de øvrige plejecentre, at adgang til natur i meget høj grad er en del af den socialpædagogiske indsats for beboerne. I ingen af disse plejecentre angives, at dette er tilfældet i mindre grad eller slet ikke.

Det viser sig endvidere, beboernes adgang til natur i tilknytning til plejecentret også synes at spille en rolle for, om adgang til natur indgår i den socialpædagogiske indsats for beboerne. Det fremgår af bilagstabel 4.2.

I plejecentre, hvor beboerne har adgang til have med træer og buske, indgår adgang til natur i højere grad i den socialpædagogiske indsats end i plejecentre, hvor beboerne ikke har adgang til have med træer og buske. Ud af de plejecentre, der har adgang til have med træer og buske, svarede 28%, at adgang til natur "i meget høj grad" indgår som del af den socialpædagogiske indsats, og 3% svarede at adgang til natur "slet ikke" indgår som del af den socialpædagogiske indsats. Til sammenligning svarede kun 12% af plejecentrene, der ikke havde adgang til have med træer og buske, at adgang til natur "i meget høj grad" indgår som del af den socialpædagogiske indsats, og 24% svarede, at adgang til natur "slet ikke" indgår som del

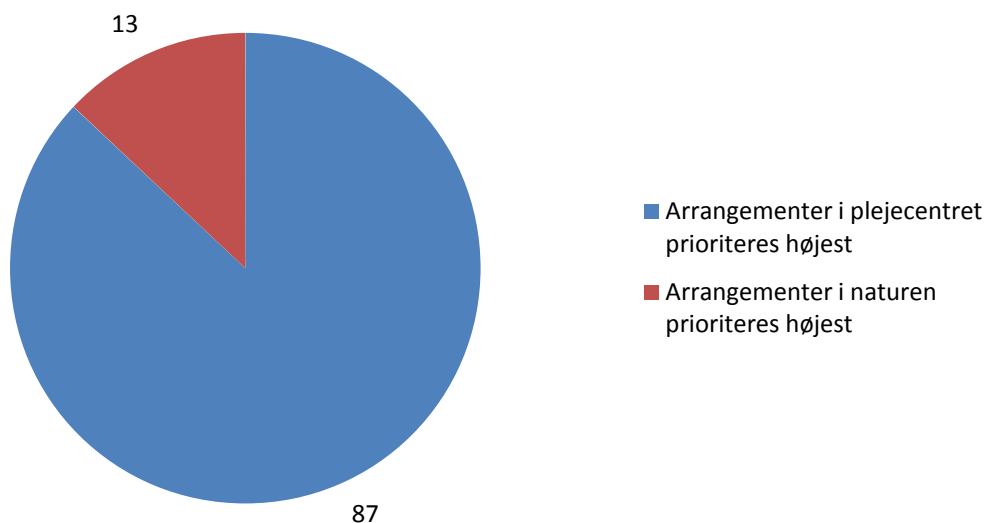
af den socialpædagogiske indsats. Det skal imidlertid bemærkes, at det kun gælder en mindre del af plejecentrene, hvor beboerne ikke har adgang til have med træer og buske.

Der er endvidere en tendens til, at i plejecentre, hvor beboerne har adgang til køkkenhave, indgår adgang til natur i højere grad i den socialpædagogiske indsats end i plejecentre, hvor beboerne ikke har adgang til køkkenhave. Forskellen gør sig især gældende med hensyn til, hvor stor en andel der angiver, at adgang til natur i meget høj grad indgår i den socialpædagogiske indsats. Det kan tænkes, at etablering af køkkenhave netop har haft til formål at være en del af beboernes naturoplevelser.

Nærheden til natur har altså sammenhæng med, i hvilken udstrækning naturen indgår i socialpædagogiske aktiviteter for beboerne. Jo nemmere adgang der er til naturen, desto større er tilbøjeligheden til at bruge naturen.

Vi bad også informanterne fra plejecentrene angive, hvad der blev prioriteret højest: at tilbyde sociale arrangementer i plejecentret eller at tilbyde arrangementer i naturen. Svarernes fordeling på dette spørgsmål fremgår af figur 4.4.

Figur 4.4 Plejecentre procentvis fordelt efter, om arrangementer i plejecentret eller arrangementer i naturen prioriteres højest (N=149)

I langt de fleste plejecentre (87%) angives det, at arrangementer i plejecentret frem for arrangementer i naturen prioriteres højest. Vi har fundet en signifikant sammenhæng mellem plejecentret prioritering af enten arrangementer i plejecentret eller naturen og deres beliggenhed, samt nærheden til skov, strand/sø, park og marker. Det fremgår af bilagstabel 4.3 og bilagstabel 4.4. Derimod har vi ikke fundet sammenhæng mellem plejecentrets prioritering af arrangementer og beboernes adgang til natur i tilknytning til plejecentret.

Plejecentre, der prioriterer arrangementer i naturen over arrangementer i plejecentret, er som oftest beliggende i landsby eller landområder (24,3%) og sjældent i byområde med tæt bebyggelse eller område med etagebyggeri. I plejecentre i byområde med tæt bebyggelse eller

i område med etagebyggeri prioriteres næsten i alle tilfælde arrangementer i plejecentret frem for arrangementer i naturen.

Nærheden til natur kan have en vis betydning for, om et plejecenter prioriterer arrangementer i plejecentret eller i naturen (bilagstabel 4.4). Blandt plejecentre, hvor der er under 500 meter til mindst to ud af fire former for natur, angiver en større andel end blandt de øvrige, at de prioriterer arrangementer i naturen. Det er dog stadig flertallet af plejecentre med under 500 meter til to former for natur, der prioriterer arrangementer i plejecentret, og stort set alle med under 500 meter til én form for natur prioriterer arrangementer i plejecentret. Sammenhængen er altså ikke helt klar, og det kan eventuelt skyldes, at det spiller ind, hvilken type natur der er nærhed til.

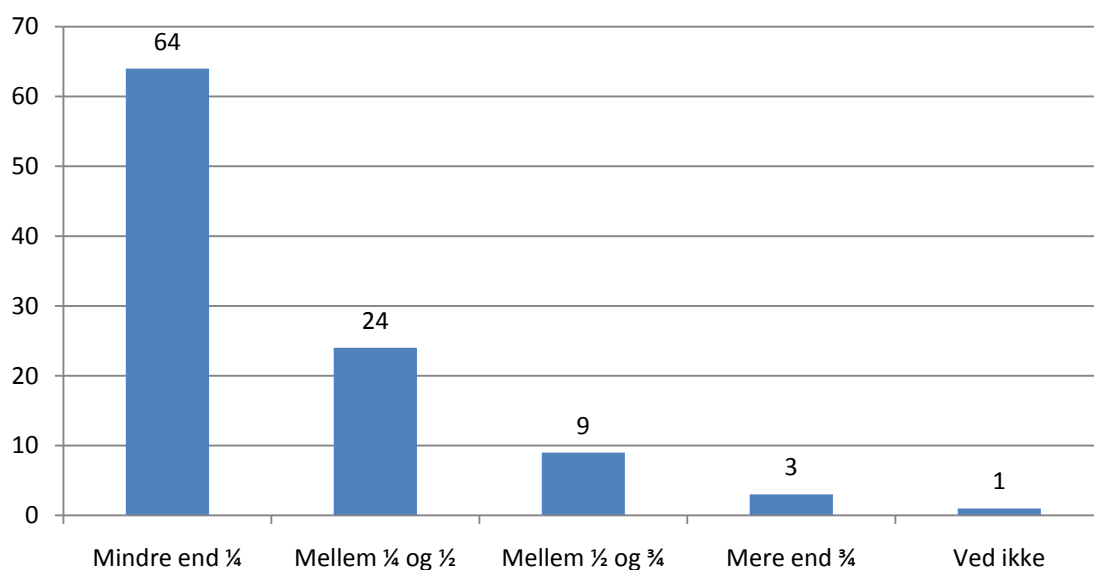
4.2 Beboernes adgang til og brug af natur

I dette afsnit analyserer vi, i hvilken ustrækning informanterne vurderer, at beboere i plejeboliger kommer ud i natur på egen hånd eller med hjælp. Vi har endvidere analyseret, hvilke forhold i plejecentret der synes at have betydning for, at beboerne kommer ud i natur. Her tænker vi som tidligere nævnt først og fremmest på tilgængeligheden af natur, og holdningen til det gavnligt for beboerne ved at komme ud i naturen.

4.2.1 Beboernes adgang til natur på egen hånd

Informanterne fra plejecentrene er blevet bedt om at angive, hvor stor en andel af beboerne, der vurderes at benytte sig af at komme ud i den grønne natur i tilknytning til plejecentret på egen hånd. Svarene på spørgsmålet fremgår af figur 4.5.

Figur 4.5 Plejecentre procentvis fordelt efter, hvor stor en andel af beboerne, der vurderes at benytte sig af at komme ud i den grønne natur i tilknytning til plejecentret på egen hånd (N=147)

I næsten 2/3 af plejecentrene vurderes det, at mindre end 1/4 af beboerne benytter sig af på egen hånd at komme ud i natur i tilknytning til plejecentret, og i næsten 90% af plejecentrene vurderes det at være højst halvdelen. I langt de fleste plejecentre er der altså en stor gruppe beboere, som ikke på egen hånd kommer ud i natur. Det kan skyldes, at deres funktionsniveau er så nedsat, at det giver dem vanskeligheder, men nogle steder kan naturen være vanskelig tilgængelig for beboerne, som jo gennemgående er fysisk eller psykisk svækkede.

Vi har antaget, at først og fremmest tilgængeligheden af natur, har betydning for, hvor ofte beboerne vurderes at komme ud på egen hånd. Det fremgår da også af tabel 4.1, at det er tilfældet.

Tabel 4.1 Plejecentre fordelt efter, hvorvidt natur i tilknytning til plejecentret er tilgængelig på egen hånd for beboere i kørestol, og procentvis efter hvor stor en andel af beboerne der vurderes på egen hånd at komme ud i natur

	Natur i tilknytning til plejecentret er tilgængelig på egen hånd for beboere i kørestol	Natur i tilknytning til plejecentret er ikke tilgængelig på egen hånd for beboere i kørestol	Alle
Mindre end ¼	59	86	65
Mellem ¼ og ½	26	11	23
Mellem ½ og ¾	11	-	9
Mere end ¾	3	-	3
Ved ikke	-	4	1
I alt	100	100	100
N	118	28	146

P<0,05

I de plejecentre hvor natur ikke er tilgængelig for beboere i kørestol svarede 86%, at mindre end 1/4 af beboerne kommer ud i den på egen hånd, og ingen svarede, at mere end halvdelen kommer ud på egen hånd. Til sammenligning svarede 14% af plejecentrene, hvor den grønne natur er tilgængelig i kørestol, at over halvdelen af beboerne kom ud i natur på egen hånd.

Vi har undersøgt, om arten af natur i tilknytning til plejeboligerne har betydning for, hvor stor en andel af beboerne, der benytter sig af at komme ud på egen hånd. Vi finder, at alene tilstedeværelsen af sansehaver synes at have en vis betydning. Det fremgår af bilagstabel 4.5.

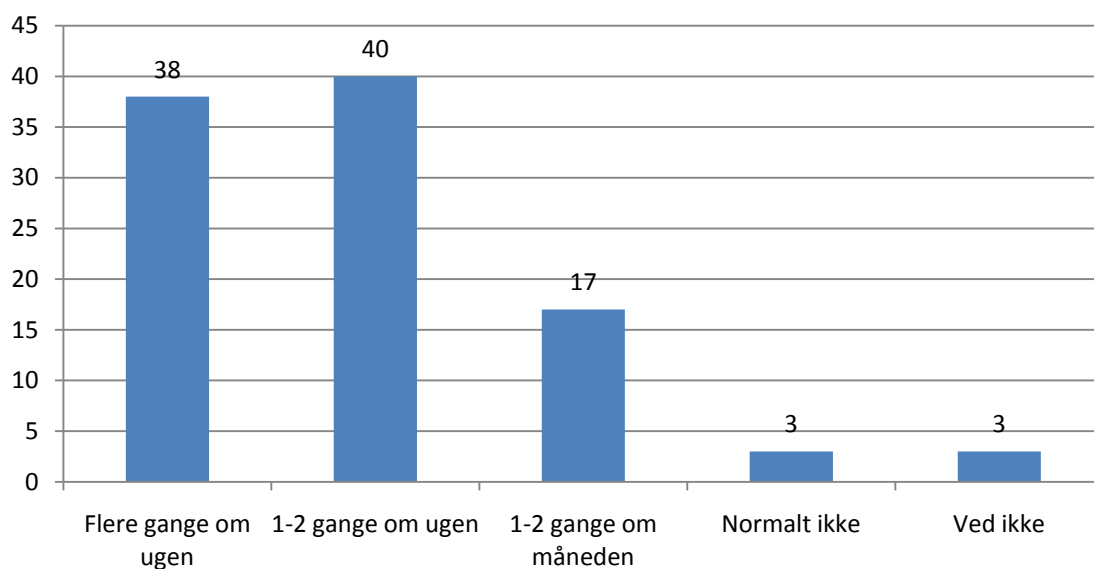
Den væsentligste forskel er, at blandt plejecentre med sansehaver vurderer 7%, at mere end 3/4 af beboerne benytter sig af at komme ud i natur på egen hånd, mens der er ingen, der angiver en så stor andel blandt plejecentre uden sansehaver. Det særlige ved sansehaver er, at de i mange tilfælde giver mulighed for, at også beboere, som har vanskeligt ved at orientere sig, kan benytte sansehaven uden at forvirre sig bort.

Vi har ikke fundet nogen sammenhæng mellem andelen af beboere, der vurderes at benytte sig af at komme ud på egen hånd, og omgivelserne plejecentret er beliggende i.

4.2.2 Støtte til at komme ud

I det omfang beboerne ikke benytter sig af at komme ud på egen hånd eller ikke er i stand til det, er de altså afhængig af personalets støtte til at komme ud. Vi har derfor spurgt, hvor ofte beboere, der ønsker det, men som ikke selv kan komme ud, får støtte til at komme ud i natur. Svarpersonerne, som er på ledelsesniveau, har næppe en detaljeret viden om, hvor ofte medarbejderne hjælper beboere til at komme ud, men vi forventer, at de har et billede af det generelle niveau. Deres vurdering heraf fremgår af figur 4.6.

Figur 4.6 Plejecentre fordelt efter, hvor ofte beboere, der ønsker det, men ikke selv kan komme ud, får støtte til at komme ud i natur (N=149)

I langt de fleste plejecentre vurderes det, at beboere, der ikke ved egen hjælp kan komme ud i naturen, støttes til at komme ud. I knap 80% af centrene får beboerne, der ønsker det, men som ikke ved egen hjælp kan komme ud, angiveligt støtte til at komme ud i natur mindst én gang om ugen. I halvdelen af disse tilfælde sker det flere gange om ugen.

Vi har analyseret, i hvilken udstrækning tilgængelighed til natur og den angivne vigtighed af, at beboerne kommer ud i natur viser sammenhæng med, hvor ofte beboerne får støtte til at komme ud.

Når det drejer sig om natur i tilknytning til plejeboligerne, så viser det sig, at støtte til at beboerne kan komme ud viser sammenhæng med adgang til have med træer og buske og til køkkenhave. Det fremgår af bilagstabel 4.6.

41% af plejecentrene, hvor beboerne har adgang til have med træer og buske, støtter deres beboere i at komme ud i natur flere gange om ugen. Til sammenligning svarer kun 19% af plejecentrene, hvor beboerne ikke har adgang til have med træer og buske, at de støtter deres beboere i at komme ud i natur flere gange om ugen. Bemærk at det kun er få plejecentre, hvor beboerne ikke har adgang til have med træer og buske.

Bilagstabellen viser også, at i 63% af plejecentrene, hvor beboerne har adgang til køkkenhave, støttes beboere til at komme ud i natur flere gange om ugen. Til sammenligning svarer kun 34% af plejecentrene, hvor beboerne ikke har adgang til køkkenhave, at de støtter deres beboere i at komme ud i natur flere gange om ugen. Det kunne tyde på, at etablering af køkkenhave er en del af en strategi med at få beboerne ud.

Tilgængeligheden til natur i tilknytning til et plejecenter viser sig ikke kun at have betydning for, hvor ofte beboerne kommer ud på egen hånd. Tilgængeligheden viser også sammenhæng med, hvor ofte personalet støtter beboerne til at komme ud. Det fremgår af bilagstabel 4.7.

I de plejecentre, hvor natur ikke er tilgængelig for beboere i kørestol, svarede 57%, at beboerne får støtte til at komme ud mindst en gang om ugen. Til sammenligning svarede 84% af plejecentrene, hvor der er adgang til natur for beboere i kørestol, at beboerne får støtte til at komme ud mindst en gang om ugen. I halvdelen af tilfældene her sker det endda flere gange om ugen.

Som det kunne forventes, har opfattelsen af, hvor vigtigt det er for beboernes velbefindende, at de kommer ud, sammenhæng med, hvor ofte beboerne støttes til at komme ud. Det fremgår af bilagstabel 4.8. I de plejecentre, hvor det vurderes som meget vigtig for beboernes velbefindende, at de kommer regelmæssigt ud i natur, svarede 43%, at beboerne får støtte til at komme ud flere gange om ugen, mens 12% svarede, at det kun sker 1-2 gange om måneden. I de øvrige plejecentre er det en mindre andel, der angav, at beboerne får støtte til at komme ud flere gange om ugen, og en større andel, der angav, at det kun sker 1-2 gange om måneden. I plejecentre, hvor vigtigheden af at beboernes adgang til natur vurderes som middel eller lav, var der endda 14%, der angav, at der normalt ikke gives støtte til, at beboerne kan komme ud.

Det viser sig endvidere, at i plejecentre, hvor man i meget høj grad har haft erfaringer med, at ture ud i naturen har haft en positiv indflydelse på beboerne, oftere ydes støtte til at beboerne kan komme ud end i de øvrige plejecentre. Se bilagstabel 4.9.

I plejecentre, hvor man har haft erfaringer med, at ture i naturen "i meget høj grad" har haft en positiv indflydelse på beboerne, svarede 44%, at beboerne får støtte til at komme ud flere gange om ugen. Til sammenligning svarede kun 29% af plejecentrene, hvor man kun i mindre grad eller slet ikke har erfaring med, at ture i naturen har haft en positiv indflydelse på beboerne, at der gives støtte til at komme ud flere gange om ugen. Det er endvidere markant, at i mere end halvdelen af disse plejecentre gives der alene støtte til, at beboerne kan komme ud 1-2 gange om måneden eller normalt ikke. Det drejer sig om ca. 15% af plejecentrene.

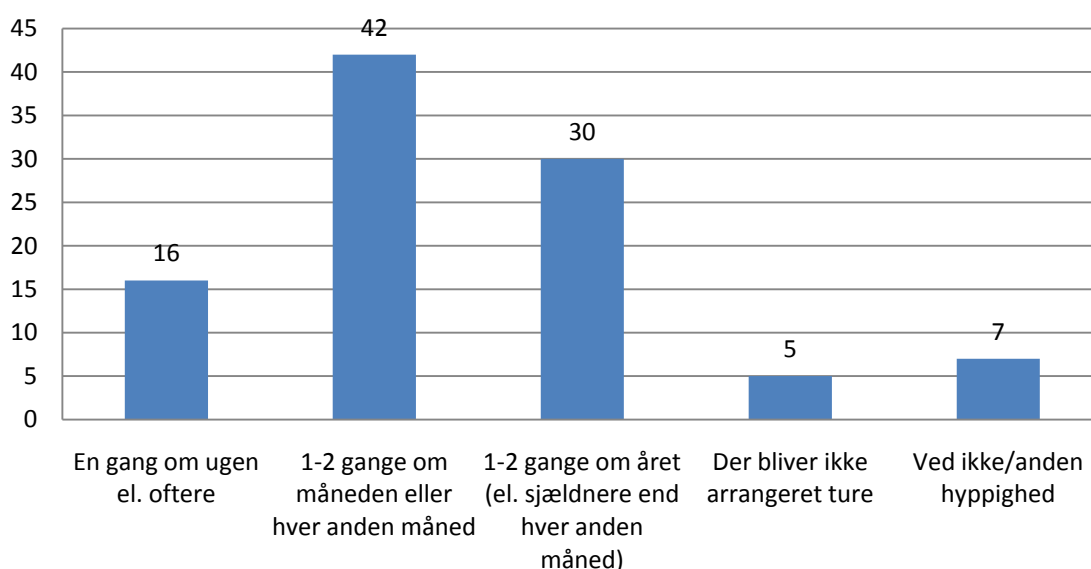
Det siger måske næsten sig selv, men vi finder også, at der er sammenhæng mellem, i hvilken grad adgang til natur indgår som en del af den socialpædagogiske indsats, og hvor ofte beboerne støttes til at komme ud i natur. Plejecentre, hvor beboerne normalt ikke støttes til at komme ud, findes blandt dem, hvor adgang til natur kun i ringe grad eller slet ikke indgår i den socialpædagogiske indsats for beboerne.

Vi har ikke fundet en sammenhæng mellem, hvor ofte beboere støttes til at komme ud i natur og afstanden til skov, park, marker eller strand/sø. Størrelsen af plejecentret synes heller ikke at spille nogen rolle.

4.2.3 Arrangerede ture

I dette afsnit analyserer vi, hvor ofte der bliver arrangeret ture for beboere i plejebolig til skov, mark eller strand. Vi kan dog ikke udelukke, at informanterne også har inkluderet ture til seværdigheder og andre udflugtsmål. Vi har tænkt på ture i bus. I afsnittet analyseres endvidere, hvilke forhold ved plejecentrene der viser sammenhæng med hyppigheden af arrangerede ture. Det fremgår af figur 4.7, hvor ofte der i plejecentrene arrangeres ture for beboerne.

Figur 4.7 Plejecentre procentvis fordelt efter, hvor ofte der arrangeres ture for beboerne til skov mark eller strand (N=149)

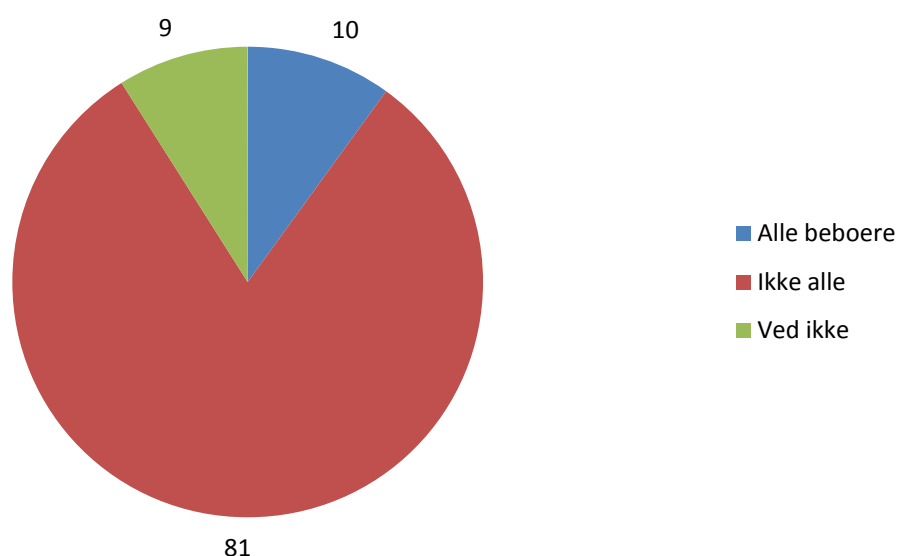
Anm.: I kategorien Ved ikke/anden hyppighed indgår ud over "ved ikke" fx "varierer" og "sjældent". Ved svar hvor hyppigheden var angivet men varierede fx med årstiderne, blev den laveste hyppighed registreret.

Det mest almindelige er, at der arrangeres ture for beboerne 1-2 gange om måneden (42% af plejecentrene), og kun en beskedent andel arrangerer ture hver uge (16%).

Vi har spurgt, hvor mange beboere, der kan deltage i hver tur, idet vi forventede, at det i de færreste tilfælde er alle, der kan deltage, særligt hvis der hyppigt bliver arrangeret ture. Hyppige ture arrangeres formodentlig i en relativ lille bus. Det angivne antal er sat i forhold til antal beboere.

Det fremgår da også af figur 4.8, at det i de færreste tilfælde er alle beboere, der kan deltage på hver tur.

Figur 4.8 Plejecentre procentvis fordelt efter, hvor stor en andel af beboerne der kan deltage på hver tur til skov, mark eller strand (N=142)

Kun 10% vurderede, at alle beboere kan komme med på hver tur. Hvis ikke alle beboere kan deltage på hver tur, blev informanterne bedt om at angive et antal. Nogle har undladt at svare på antallet, og nogle har ikke kunnet skrive et antal, fordi det varierer. I andre tilfælde er der angivet et interval, og i de tilfælde har vi beregnet et gennemsnit af intervallet ("mellem 10 og 30" er fx omregnet til 20). På baggrund af det oplyste antal har vi beregnet, hvor stor en procentandel af beboerne, der kan deltage på hver tur. Plejecentre, der har angivet, at alle kan deltage, er sat til 100%. I tabel 4.2 har vi kombineret hyppigheden af arrangerede ture med andel af beboere, der kan deltage på hver tur. Der er kun inkluderet plejecentre, hvor det har været muligt at beregne en andel.

Tabel 4.2 Plejecentre fordelt efter, hvor hyppigt der arrangeres ture til skov, mark eller strand for beboerne og procentvis efter, hvor stor en andel af beboerne der kan deltage hver gang

	-25%	26-100%	I alt	Antal
En gang om ugen	70	30	100	20
1-2 gange om måneden eller hver anden måned	59	42	100	53
1-2 gange om året	34	66	100	38
Alle plejecentre med arrangerede ture	52	48	100	111

P < 0,05

Som det kunne forventes, er det kun en mindre andel af beboerne, der kan deltage, når der arrangeres tur en gang om ugen. Her går deltagelsen formodentlig i mange tilfælde på skift. Når der kun arrangeres ture 1-2 gange om året, er det mere almindeligt, at en større andel eller alle beboerne kan deltage i turene.

I det efterfølgende analyserer vi, hvilke faktorer der viser sammenhæng med, hvor hyppigt der arrangeres ture for beboerne. Vi forventede på forhånd, at især holdningen i plejecentret til beboernes adgang til natur kunne spille ind, men det kunne også tænkes, at nærheden til natur har betydning.

Det fremgår af tabel 4.3, at der er en svag sammenhæng mellem, hvor vigtigt det vurderes for beboernes velbefindende, at de regelmæssigt kommer ud i natur, og hyppigheden af arrangerede ture.

Tabel 4.3 Plejecentre fordelt efter vigtighed for beboernes velbefindende af regelmæssig adgang til natur og procentvis fordelt efter hyppighed af arrangerede ture

	En gang om ugen eller oftere	1-2 gange om måneden eller hver anden måned	1-2 gange om året (eller mindre end hver anden måned)	Der bliver ikke arrangeret ture	Total	Alle
1 Meget vigtigt	21	49	24	6	100	85
2	8	43	46	3	100	37
3-5 ikke vigtig	19	25	50	6	100	16
Alle	17	45	33	5	100	138

p = 0,1

Vurderingen af hvor vigtig regelmæssig adgang til natur vurderes at være synes især at have indflydelse på, om der arrangeres ture oftere end 1-2 gange. Hvis regelmæssig adgang til natur for beboerne vurderes som *meget* vigtigt, arrangerer ca. 75% af plejecentrene ture oftere end 1-2 gange om året. Blandt de øvrige plejecentre arrangerer kun omkring halvdelen ture oftere end 1-2 gange om året. Beboerne kommer dermed hyppigere på ture til skov, mark eller strand, hvis plejecentrene vurderer, at det vurderes som meget vigtigt for beboernes velbefindende, at de regelmæssigt kommer ud i natur.

I bilagstabel 4.10 er vist, hvordan erfaringer med naturs positive indflydelse på beboerne hænger sammen med hyppigheden af arrangerede ture for beboerne.

Der er signifikant sammenhæng mellem, hvor ofte der bliver arrangeret ture for beboerne til skov, mark eller strand og lederens vurdering af, om ture ud i naturen har en positiv indflydelse på beboerne. I plejecentre, der svarede at ture i naturen "i meget høj grad" har en positiv indflydelse på beboerne, svarede 24%, at beboerne kom på tur til skov, mark eller strand en gang om ugen eller oftere. Denne andel er betydeligt lavere i plejecentre, der ikke i så høj grad har erfaring med, at ture i naturen har positiv indflydelse på beboerne. I plejecentre, der i mindre grad eller slet ikke har erfaret, at ture i naturen har positiv indflydelse på beboerne havde positiv indflydelse på beboernes velbefindende, arrangeres der højst ture 1-2 gange om året i godt 70% af centrene. Vi kan ikke afgøre, om der ikke så ofte arrangeres ture, fordi vurderingen er, at det ikke har så stor indflydelse på beboerne, eller om de ikke har erfaring med, at ture i naturen har positiv indflydelse på beboerne, fordi de ikke så ofte eller slet ikke arrangerer ture.

Når det gælder prioriteringen af beboernes adgang til natur, har vi endelig analyseret, om der er sammenhæng mellem hyppigheden af arrangerede ture, og hvorvidt adgang til natur indgår som en del af den socialpædagogiske indsats i plejecentret. Sammenhængen fremgår af bilagstabel 4.11.

Der er – måske ikke overraskende – signifikant sammenhæng mellem, hvor ofte der bliver arrangeret ture til skov, mark eller strand for beboerne, og om adgang til natur indgår som en del af en socialpædagogisk indsats på plejecentret. I de plejecentre der svarede, at naturen ”i meget høj grad” indgår som en del af en socialpædagogisk indsats, svarede 34%, at beboerne kommer på ture en gang om ugen eller oftere. Blandt de øvrige plejecentre er det en betydeligt mindre andel, der angav, at beboerne kommer på ture til skov, mark eller strand en gang om ugen eller oftere. Her angav omkring halvdelen, at det højst sker 1-2 gange om året. Det er i klar modsætning til plejecentre, hvor adgang til natur i meget høj grad er en del af den socialpædagogiske indsats.

Vi finder tilsvarende, at i (de relativt få) plejecentre, hvor arrangementer i naturen prioriteres frem for arrangementer i plejecentret, arrangeres hyppigere ture til mark, skov eller strand.

I tabel 4.4 viser vi, at der er en svag sammenhæng mellem, at beboerne har adgang til sansehaver og hyppigheden af arrangerede ture for beboerne.

Tabel 4.4 Plejecentre fordelt efter om beboerne har adgang til sansehaver eller ikke og procentvis efter hyppigheden af arrangerede ture til skov, mark eller strand

	En gang om ugen eller oftere	1-2 gange om måneden eller hver anden måned	1-2 gange om året	Der bliver ikke arrangeret ture	Total	Antal
Sansehaver	26	35	36	4	100	55
Ikke adgang til sansehaver	12	52	30	6	100	83

$p = 0,1$

Blandt plejecentre, hvor beboerne har adgang til sansehaver, er der en større andel (26%) end blandt plejecentre, hvor beboerne ikke har adgang til sansehaver (12%), der arrangerer ture for beboerne mindst en gang om ugen. Dette skal formentlig tolkes på den måde, at etablering af sansehaver og hyppige ture i naturen udtrykker en generel holdning til det positive i, at beboerne har kontakt med natur.

4.3 Indeks for prioritering af adgang til natur

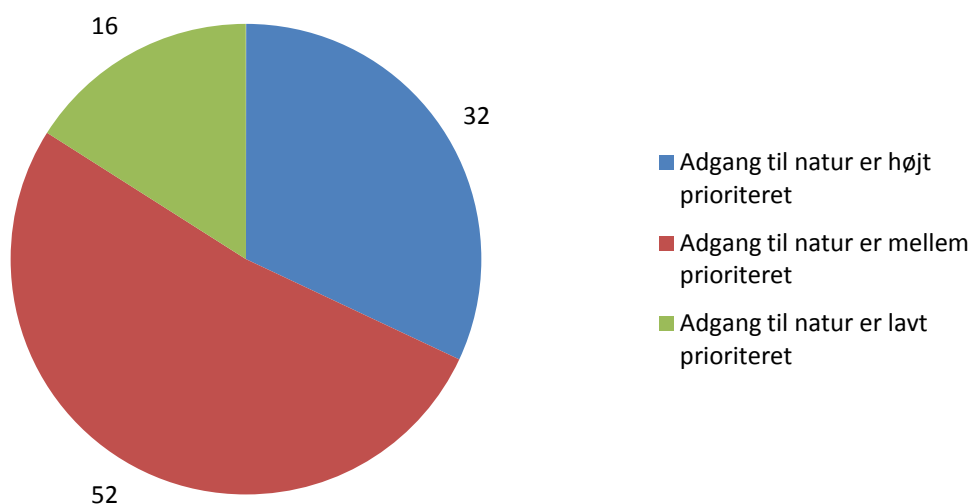
På baggrund af fire spørgsmål om beboernes adgang til natur har vi konstrueret et indeks, som skal give et samlet udtryk for, i hvilken udstrækning beboernes adgang til natur er prioriteret i plejecentret. De fire spørgsmål er 1) hvor ofte beboerne får hjælp til at komme ud i natur, 2) hvor ofte der arrangeres ture til skov, mark eller strand, 3) i hvilken grad beboernes adgang til natur er en del af den socialpædagogiske indsats, og 4) hvor vigtig beboernes regelmæssige adgang til natur vurderes at være i forhold til deres velbefindende. Beregningen

af indeks er beskrevet i kapitel 2. Den minimale mulige score er 4, og den maksimale score er 20. Den faktiske mindste score blandt plejecentrene var dog 9, og faktiske højeste score var 19. Gennemsnittet var 15. En høj score på indekset indikerer en høj prioritering af og støtte til adgang til natur for beboerne i plejecentret. Knap 30% af plejecentrene havde svaret "ved ikke" i et eller flere af de fire spørgsmål, og det har derfor ikke været muligt at beregne et indeks for disse plejecentre.

Ud fra scoren på indekset har vi inddelt plejecentrene i tre grupper. En gruppe med "høj prioritering af adgang til natur" har en indeksværdi på 17-19. De har opnået den maksimale værdi 5 på mindst et af spørgsmålene. En gruppe med "mellem prioritering af adgang til natur" har opnået en indeksværdi på 13-16. Deres score er omkring gennemsnittet. Endelig har en gruppe med "lav prioritering af adgang til natur" opnået en indeksværdi på 9-12. Der er tale om relative mål, hvor plejecentrene er sat i forhold til hinanden.

I figur 4.9 er vist, hvordan de plejecentre, der har kunnet beregnes indeks for, er placeret i de tre grupper.

Figur 4.9 Plejecentre procentvis fordelt efter prioritering af beboernes adgang til natur (N=108)

Som det fremgår, kan man sige, at adgang til natur er højt prioriteret i ca. 1/3 af plejecentrene, mens beboernes adgang til natur er lavt prioriteret i kun 16% af plejecentrene.

Vi har søgt at afdække, om der er karakteristika ved plejecentrene og ved deres beliggenhed i forhold til natur, som viser sammenhæng med plejecentrenes prioritering af adgang til natur. Vi har ikke kunnet finde en sådan sammenhæng, idet vi ikke har fundet nogen signifikant sammenhæng mellem prioritering af beboernes adgang til natur og plejecentrets omgivelser, afstand til park, skov, mark eller strand/sø eller natur i tilknytning til plejecentret. Der var heller ikke signifikant sammenhæng med plejehjemmets størrelse, opførelses- eller ombygningsår, andelen af boliger forbeholdt beboere med en demenssygdom, udgang til terrasse/altan fra boligerne og eller beboernes muligheder for adgang til natur på egen hånd.

Når vi ikke har kunnet finde sammenhæng med nogle af de beskrevne karakteristika, kan det skyldes det lave antal plejecentre, som indgår i analysen, men det kan også skyldes, at der først og fremmest er andre faktorer i spil, fx lederens holdning og prioritering af adgang til natur. Det er i hvert fald, hvad der kom frem gennem besøg i tre plejecentre, jf. de efterfølgende to afsnit.

4.4 Tilbud om og beboernes brug af natur i tre plejecentre

I dette afsnit belyser vi, hvilke muligheder for adgang til natur beboerne har i tre plejecentre, hvor beboernes adgang til natur synes højt prioriteret. Beskrivelsen dækker altså ikke det typiske for plejecentre, men plejecentre hvor beboernes adgang til natur forventes at ligge over gennemsnittet. De udvalgte plejecentre kan altså betragtes som eksempler på, hvilke vilkår der fremmer, at beboerne hyppigt kommer ud i natur.

Randers Kloster

Plejecentret Randers Kloster er karakteriseret ved, at der er flere muligheder for at komme ud i natur, selv om centret ligger i bymidten. Der er kort afstand til Gudenåen og stisystemer. Plejeboligerne ligger på tre etager, og i stueetagen er der adgang til en terrasse, mens der på 1. og 2. sal er store altaner i tilknytning til fællesrum. Terrasse og altaner vender mod et grønt område med træer, og der er dobbeltdøre, så kørestolsbrugere kan komme derud. Der kan spises på terrasse og altaner.

Plejecentret har en sansehaver, hvor alle sanser kan stimuleres: hørelse (springvand), smag (æbler og pærer), føle, lugt og syn. Haven er indrettet som et afskærmet haveafsnit, hvor også beboere med en demenssygdom kan færdes.

Plejecentret har adgang til en bus, hvor der er plads til 8-9 beboere. Der er udflugt hver tirsdag, og der er altid to medarbejdere med på udflugt (på interviewdagen var der fx arrangeret udflugt til en beboers sommerhus). Personalet opfordrer beboere til at deltage og skubber på. Det er ikke alle beboere, som er opmærksomme på, hvornår der er udflugt, og nogen skal overtales lidt til at tage med.

Ifølge afdelingslederen for plejeboligerne er der tre typer beboere

- 1) Dem der altid vil ud (de er nemme)*
- 2) Dem der nogle gange vil ud*
- 3) Dem der aldrig vil ud (dem skal de arbejde med, for de skal jo ikke tvinges ud)*

Set i lyset af at det i plejeafdelingen prioriteres, at beboerne kommer ud, så betragtes beboere i den første kategori som "nemme", mens der skal arbejdes med dem i den tredje kategori. Ifølge lederen skal de jo ikke tvinges. Ifølge lederen kræver det også intuition at aflæse, hvem man kan presse lidt, og hvem man ikke kan presse.

Der bliver gjort meget ud af indflyttersamtalen med beboerne. Her bliver beboernes forventninger afdækket, og man prøver at indfri disse. Pårørende er ofte meget interesserede i, hvilke aktiviteter der er i plejecentret, og om deres familiemedlem kommer ud. I ple-

jecentret bliver der lagt vægt på disse ting, så ønskerne kan indfris, så pårørende bliver tilfredse.

Det tilstræbes, at kørestolsbrugere kommer ud hver dag med personalets hjælp. Om vinteren kan der naturligvis være begrænsninger, når der er meget sne, og man er oftere ude om sommeren. Tiltagene må tilpasses årstiderne, men centret har fleecetæpper, så beboere, som gerne vil sidde ude, kan blive pakket ind.

Centret har besøgsvenner til beboere, men det har ikke nogen støtteforening. Pårørende angives imidlertid også at være gode til at hjælpe deres familiemedlem og dennes nabo til at komme ud. Endvidere kommer tidligere ansatte på eget initiativ som ulønnede frivillige.

Beboernes mulighed for at komme ud i natur er en kombination af flere ting: adgang til den nære natur ved plejecentret, regelmæssig støtte fra personalet til at komme ud i den omkringliggende natur og hyppige ture i bus til naturoplevelser.

Søndersø

Plejecentret Søndersø er beliggende i grønne omgivelser, og der er kort afstand til skov og en mindre skovsø. Plejecentret har to lukkede gårdhaver, hvor beboerne kan komme ud på egen hånd, og der er terrasse i tilknytning til alle boligerne.

En frivillig forening, som består af bl.a. pårørende, er tilknyttet centret, og frivillige herfra er med på ture. De angives som uundværlige, men de kan ikke klare opgaverne alene. Der er brug for en leder til at fordele opgaver.

Plejecentret har en medarbejder til at arrangere aktiviteter for beboerne, herunder ture i naturen. Der arrangeres ture/udflugter en gang om ugen til mange forskellige steder. Der nævnes fx Skovshoved Havn, Dyrehaven, Tivoli, Louisiana, Esrum Sø, forskellige haver, en iskiosk eller blot ud i det grønne. Det er praksis at dokumentere turene ved at tage billeder, som kan vises til pårørende, men også til beboerne. Der er holdningen, at ture og aktiviteter bringer folk sammen.

Centret har fx haft en aktivitetsdag, hvor man ordnede have. Det vil sige, at personale, pårørende, beboere og frivillige arbejdede sammen for at få gårdhaven gjort pæn. Derefter blev der grillet, og det fik skabt dialog og god stemning mellem pårørende og personale.

Beboernes mulighed for at komme ud er først og fremmest nem adgang på egen hånd til plejecentrets fælles grønne arealer i tilknytning til plejecentret og hyppige ture til natur og seværdigheder.

Caroline Amalie

Plejecentret Caroline Amalie er beliggende i et grønt område i udkanten af Svendborg. I umiddelbar nærhed af centret er der en lille sø, skov og mark med græssende får. Plejecentret har selv en forhave med bl.a. frugtræer og drivhus. Der er en asfalteret gård, der ligesom forhaven kan anvendes til arrangementer. Fra plejeboligerne er der adgang til overdækkede og afskærmede udestuer. (Der er bygget to tårne, og udestuerne er i toppen af tårnene med adgang fra 2.sal.)

Plejecentret deler en bus med et andet center, og Caroline Amalie har bussen hver anden uge. Den bruges mest af brugerne i et dagcenter, som er tilknyttet plejecentret, men om fredagen bruges den til beboerne i plejeboligerne. Der kan være ni med ad gangen inkl. chauffør og personale. Man er blevet mere tilbøjelig til de mindre ture, hvor ikke alle kommer med, og på et tidspunkt begyndte personalet at skrive ned, hvem der kom med, så der kunne holdes styr på, hvem der ofte kom med, og hvem der ikke kom med på tur.

Beboerne kommer også ud ved, at det er praksis, at beboere året rundt er med til at handle ind til plejecentret. Der er typisk 4-5 beboere med en medarbejder, som er ansvarlig for dette.

Der er en række faste arrangementer på plejecentret, fx en årlig havefest, grillfest, "Vild med dans" indenfor om vinteren og som asfaltbal om sommeren hovedsagelig for dagcentrets brugere og Skt. Hans-arrangement. Udendørsaktiviteter er årstidsbestemt og mest om sommeren.

Plejecentret har ikke tilknyttet frivillige.

Beboerne i dette plejecenter har ligeledes flere muligheder for at komme ud i natur. Der er attraktiv natur i umiddelbar nærhed af centret, men adgang hertil vil dog for mange forudsætte støtte fra personalet. Der arrangeres endvidere regelmæssigt indkøbsture, hvor beboerne er med, og der arrangeres regelmæssigt busture for beboerne.

4.5 Principper og prioriteringer i tre udvalgte plejecentre

I de tre udvalgte plejecentre blev det søgt afdækket, hvilken ideologi eller hvilke principper og prioriteringer der ligger bag beboernes brug af naturen. I to af de tre plejecentre er det en helt tydelig prioritering, at borgerne kommer ud i naturen, og en opfattelse af at ture og ophold i naturen har en positiv indflydelse på beboernes velbefindende. I det tredje center er der ikke specielt fokus på, at beboerne kommer ud i naturen, og at det er specielt gavnlige virkninger heraf. Her er der generelt fokus på at skabe aktiviteter for beboerne, og at personalet deltager i aktiviteter sammen med beboerne. Ture og aktiviteter i naturen indgår som en måde at skabe variationer i aktiviteterne for beboerne. Der lægges således også vægt på at skabe indendørsaktiviteter, men plejecentret er beliggende i attraktiv natur, og det er naturligt for dem, at inddrage (den omgivende) natur i aktiviteterne, når der er mulighed for det.

Randers Kloster

På Randers Kloster er der en tydelig holdning til, at frisk luft er godt for alle, og at det giver ressourcer. Der gives udtryk for, at alle har gavn af naturen: Beboerne trives. Depression er ofte et problem i plejeboliger, men natur giver glæde. Det kan ifølge ledelsen ses på, at beboerne spiser mere, og om aftenen og natten bliver de roligere. Beboerne føler, at livet er værd at leve. Personalet opnår bedre kontakt med beboerne og synes, at det er sjovt at komme på arbejde. Pårørende føler, at deres familiemedlem oplever noget. Det essentielle i livet, og det der skaber glæde er ifølge afdelingslederen: natur, god mad og socialt samvær. Også blinde har gavn af naturen: de kan dufte naturen. Det er stimulering af sanserne.

Der bliver givet udtryk for, at det ganske vist kræver ressourcer at få beboerne ud i naturen, men at de ressourcer bliver tjent ind igen. Beboerne bliver i bedre humør, så de kræver mindre hjælp bagefter. De ressourcer, man bruger, giver også en ressource den anden vej. Desuden er personalets og beboernes fælles naturoplevelser med til at opbygge tillidsforhold, hvilket er en fordel ved fx intim pleje som badning.

Der bliver lagt vægt på, at beboerne bliver kørt i kørestol til fx lægen i stedet for at arrangere taxa dertil. Det er politik på stedet, at man på denne måde får borgeren ud og derved også sparer transportudgifter.

Man udnytter det gode vejr, når det er der, og så skubbes andre ting, som kan udføres, når vejret er dårligt, fx støvsuge når det er regnvejr. Dette er muligt, fordi alle ifølge afdelingslederen tænker på den måde. Det har her betydning, at det er personalet, der bestemmer, hvornår opgaverne skal udføres, og at beboerne i plejeboligerne ikke er visiteret til bestemte afgrænsede ydelser.

Der er fokus på adgang til natur på personalemøderne. Der fastsættes fx mål for ture i naturen for den enkelte beboer, og det evalueres, hvordan det går. Det bliver noteret, hvem der har været ude og hvornår. Det bliver brugt som et redskab til at se, hvem der ikke har været ude længe, eller til at fortælle pårørende, at deres familiemedlem har været ude en bestemt dag. Den gode historie deles også på personalemødet: For eksempel "Else fik Winnie ud." "Tillykke Else, hvordan gjorde du?" Desuden følger personalet op ved fx at spørge Winnie "Hvor har du de blomster fra?" eller "Jeg hører, at du har været ude!" Og så bliver det nemmere at få dem ud næste gang.

Adgang til natur synes at være en integreret del af plejen og den socialpædagogiske indsats over for beboerne, og dette kan for en stor del henføres til, at afdelingslederen (og forstanderen) betragter adgang til natur som en vigtig bestanddel for beboerne.

Søndersø

På Søndersø viser prioriteringen af beboernes brug af natur sig ved, at der ud af plejecentrets budget er anvendt midler til 20 timer om ugen til at ansætte en aktivitetsmedarbejder, som bl.a. kører centrets bus. Hun arrangerer aktiviteter uden for og inden for huset. Medarbejderens opgave er også, at opfordre personalet til at få beboerne ud og at opfordre beboerne til at komme ud. Aktivitetsmedarbejderen anser det for meget vigtigt for beboerne, at de kommer ud, og at der er aktiviteter for dem. Medarbejderen giver udtryk for, at der ikke kun skal være aktiviteter inde i plejecentret eller i natur umiddelbart op til plejecentret. Det er også meget vigtigt at have aktiviteter og ture ude af huset. Der har tidligere været ansat en aktivitetsmedarbejder, som lagde vægt på traditionelle mere hobby- og husflidsbetonede aktiviteter for beboerne. Med ansættelsen af en ny har aktiviteterne skiftet karakter og indebærer i langt højere grad inddragelse af natur og tilbud i det omgivende samfund.

Det angives som et mantra for plejecentret, at fordi beboerne har skiftet adresse (til et plejecenter), har de ikke skiftet interesse. Der skal altså være mulighed for at fortsætte sine interesser, og plejecentret skal tænke på det hele menneske, hvilket også omfatter samtale og nærvær. Turene giver noget at snakke om, og samværet på turene giver nærvær. San-

serne skal bruges. "Dette er deres hjem. Vi skal lave ting, som man vil gøre i en normal familie eller hjem, dvs. de skal på ture. Det man vil gøre med sin egen familie, gør vi med dem." (Leder).

Filosofien i plejecentret angives på en vis måde at være et brud på klassisk demensteori, ifølge hvilken dagligdagen skal være forudsigelig for de demensramte. Det er plejecentrets politik, at "hvis rammerne er trygge, så er det godt at komme ud" (Leder). Det gør dem mere rolige.

I dette plejecenter indgår adgang til natur for beboerne som en vigtig del af den socialpædagogiske indsats for beboerne, og der lægges vægt på at arrangere ture i naturen. Denne prioritering er kommet til med den nuværende forstander. Centret har traditionelt haft en aktivitetsmedarbejder til at arrangere aktiviteter for beboerne, men forstanderen har foranlediget ansættelse af en medarbejder, som ligeledes lægger vægt på at bruge naturen i aktiviteterne for beboerne.

Caroline Amalie

Der lægges på plejecentret vægt på, at der er arrangementer og aktiviteter for beboerne, men der er ikke en særlig filosofi i forhold til at inddrage naturen. Der lægges vægt på at skabe variation i arrangementer og aktiviteter både for beboernes og personalets skyld, og adgang til natur er en del af at skabe denne variation. Lederen anser det for vigtigt, at skabe nye traditioner i form af arrangementer og aktiviteter, og personalet er der for beboernes skyld, og personalet skal være engageret.

Lederen har oplevet plejecentre, hvor personalet udførte deres opgaver efter en fastsat tidsramme (fx kaffe kl. 10 og spisning kl. 11), og så skete der ikke mere for beboerne. Personalet havde ingen oplevelser med beboerne. Personalet lavede nogle gange egne aktiviteter sammen fx formiddagskaffe, men beboerne blev ikke inviteret med. Det var kedeligt, og personalet var ikke engagerede, og de følte ikke ejerskab for deres opgaver." Her er personalet meget engageret. Det sørger vi for ved jobsamtale, men også ved at opfordre til det." (Leder).

Lederen giver personalet frihed til at komme med egne ideer og forslag til noget, man kan gøre. Der bliver lyttet til disse ideer, og man kan udføre dem. Lederen ser muligheder ikke begrænsninger og giver personalet mulighed for at føle ejerskab og motivation omkring deres opgaver. Personalet behøver ikke spørge om lov til at gå ud med en beboer. Der er frie rammer til at tage initiativ.

I plejecentret er der ikke en særlig prioritering af beboernes adgang til natur som en del af den socialpædagogiske indsats. Lederen prioriterer imidlertid, at der er varierede aktiviteter for beboerne, og at personalet medvirker i disse. Brug af den omgivende natur og busture bruges som en mulighed for at skabe forskellige aktiviteter for beboerne i hverdagen.

4.6 Opsamling

De beskrevne cases giver eksempler på, hvordan adgang til natur for beboerne kan blive en del af hverdagen i et plejecenter. Det kan skyldes flere ting: naturen er let tilgængelig for beboerne og personalet, personalet prioriterer og støtter beboerne til at komme ud, og der arrangeres regelmæssige ture ud i naturen. Casene illustrerer endvidere, hvordan ledernes prioritering af beboernes adgang til natur – i det ene tilfælde prioritering af aktiviteter for beboerne – kan smitte af på personalets holdning og blive befordrende for beboernes adgang til natur.

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at i de fleste plejecentre synes holdningen at være, at det er godt for beboerne at komme ud i natur. Adgang til natur indgår da også i høj grad som en del af den socialpædagogiske indsats for beboerne i en del plejecentre (omkring halvdelen), men det er de færreste plejecentre, der prioriterer arrangementer i naturen frem for arrangementer i plejecentret. Her spiller nærhed til natur en rolle, og når der er natur tæt på, er der større chance for, at naturen er en del af den socialpædagogiske indsats.

I næsten 2/3 af plejecentrene angives det at være mindre end 1/4 af beboerne, der benytter sig af på egen hånd at komme ud i natur i tilknytning til plejecentret. Kun nogle få plejecentre har angivet, at det er et flertal af beboerne, der kommer ud på egen hånd. Jo bedre tilgængelighed til natur, desto større andel af beboerne vurderes at komme ud på egen hånd.

I et flertal af plejecentrene (78%) angives det, at beboere, der ønsker det, men ikke selv kan komme ud, får støtte til at komme ud i natur mindst en gang om ugen. I halvdelen af disse plejecentre sker det flere gange om ugen. Kun i ganske få plejecentre får beboerne normalt ikke støtte til at komme ud. Også i dette tilfælde har tilgængeligheden til natur betydning, og hvis naturen er let tilgængelig, gives der oftere støtte til at beboerne kan komme ud, end hvis naturen ikke er let tilgængelig. Derudover spiller holdningen til det gavnlige for beboerne i adgang til natur en rolle. Hvis holdningen er meget positiv, får beboerne oftere støtte, end hvis holdningen til adgang til natur ikke er så positiv.

Det er mest almindeligt at arrangere ture for beboerne i plejecentre 1-2 gange om måneden eller hver anden måned (42% af plejecentrene). Kun et mindretal af plejecentrene (16%) arrangerer ture en eller flere gange om ugen. Hyppigheden af arrangerede ture synes især at vise sammenhæng med, hvorvidt man vurderer, at det er positivt for beboerne at komme ud i natur, mens tilgængeligheden af natur ikke synes at være så afgørende.

5 Hæmmende og fremmende forhold for adgang til natur

Et centralt emne i denne undersøgelse har været at afdække, hvilke forhold der sætter begrænsninger for beboernes adgang til natur i plejeboliger, og hvilke forhold der er befordrende herfor. Svarene på disse spørgsmål sammen med svar på et spørgsmål om, hvad der skal til for, at beboerne hyppigere kommer i kontakt med natur, har skullet bidrage til at pege på, hvilke mulige tiltag der kan bidrage til, at beboere i plejebolig (oftere) kommer ud i natur. Spørgsmål om disse emner har taget udgangspunkt i de antagelser om hæmmende og fremmende faktorer, som er formuleret i kapitel 1. Analysen af svarene på disse spørgsmål skal imidlertid ses i sammenhæng med, at de foregående analyser viser, at tilgængelighed til natur og holdninger til det gavnlige for beboerne af adgang til natur spiller en rolle.

For at afdække eventuelt hæmmende faktorer blev svarpersonerne spurgt, om en række specifikke forhold sætter begrænsninger på, hvor ofte beboerne i plejecentret kommer i kontakt med natur, og svarene fremgår af tabel 5.1.

Tabel 5.1 Procentandel plejecentre, hvor det er angivet, at et bestemt forhold sætter begrænsninger på, hvor ofte beboerne kommer i kontakt med natur

	Procentandel	Procentgrundlag
For lidt personale	62	149
Mange beboere er for svækkede til at komme ud	52	149
Prioriterer tid til den personlige pleje	42	149
Mange beboere ønsker ikke at komme ud	38	149
Ved visitationen bevilges der ikke tid til ture i naturen	30	149
Der er ikke penge til at arrangere udflugter	23	149
Plejecentret mangler mulighed for fælles transport	17	149
Der er langt til den nærmeste grønne natur	3	149
Andet	13	149

Når svarpersonerne har skullet angive forhold, der sætter begrænsninger for, hvor ofte beboerne på plejecentre kommer i kontakt med natur, nævnes i de fleste tilfælde for lidt personale, og i en del tilfælde prioriteres personaleressourcerne anvendt til den personlige pleje. Lige godt halvdelen vurderer, at mange beboere er for svækkede til at komme ud, og en del vurderer, at mange beboere ikke selv ønsker at komme ud. Kun i ganske få tilfælde angives manglende tilgængelighed til natur at udgøre en begrænsning, og kun i ligeledes relativt få tilfælde angives manglende penge til udflugter eller manglende mulighed for fælles transport at være et problem. Der er i nogle tilfælde under "andet" angivet en anden form for begrænsning for, at beboerne kommer ud i natur. Nogle angiver, at de grønne områder, som findes i tilknytning til et plejecenter, ikke er velegnede at færdes i, og vintervejr sætter begrænsninger. Der

synes således at være to former for begrænsninger, som dominerer: personaleressourcer og vurderingen af, hvad beboerne magter og ønsker.

Vi har analyseret om der er forskel på, hvad der vurderes som en begrænsning i plejecentre, hvor adgang til natur synes at blive vurderet som vigtig, og plejecentre, hvor dette vurderes ikke at være så vigtigt. Vi har anvendt det indeks, som er omtalt i afsnit 4.3 til at inddеле plejecentrene. I tabel 5.2 er vist, hvilke forskelle der er afdækket. Der er kun vist begrænsninger, som udviser forskel mellem de anvendte kategorier af plejecentre.

Tabel 5.2 Procentandel plejecentre, hvor det er angivet, at et bestemt forhold sætter begrænsninger på, hvor ofte beboerne kommer i kontakt med natur. Opgjort efter score på skala for vigtighed af beboernes adgang til natur

	Lav score	Mellem score	Høj score	Alle
	Procentandel			
Ved visitationen bevilges ikke tid til ture i naturen	53	23	11	24**
Mange beboere er for svækkede til at komme ud	71	48	37	48*
Procentgrundlag	17	56	35	108

** p<0,05, *p=0,08

I de fleste tilfælde viser scoren på indeks for vigtighed af beboernes adgang til natur ingen sammenhæng med, hvor hyppigt en bestemt begrænsning har været nævnt, og i blot to tilfælde er der en signifikant forskel. En mindre andel blandt dem, der scorer højt, end blandt de øvrige plejecentre angiver, at det er en begrænsning, at der ved visitationen ikke visiteres tid til ture i naturen. Undersøgelsen giver ikke svar på, hvad der er praksis i de enkelte kommuner, men i de tre kommuner, hvor vi har besøgt plejecentre i forbindelse med denne undersøgelse, var det ikke praksis, at det var udmålt, hvilke specifikke opgaver en beboer skulle have hjælp til. Beboerne var blevet visiteret til en plejebolig og dermed den hjælp og pleje, der følger med plejeboligen, altså med adgang til alle plejecentrets ydelser. Det er altså plejecentrets samlede ressourcer, der er afgørende for, hvor meget tid, der kan bruges på den enkelte beboer. Der kan naturligvis være kommuner, hvor praksis er anderledes, men svarpersonerne kan også have ment, at der ved fastlæggelsen ved normeringen for plejecentret ikke er taget hensyn til, at personalet skal bruge tid til ture i naturen sammen med beboerne.

Der er ligeledes en mindre andel blandt dem, der scorer højt, end blandt de øvrige plejecentre, som angiver, at mange beboere er for svækkede til at komme ud. Det kan sagtens forholde sig sådan, at der er forskel på beboersammensætningen i plejecentre, og at der er flere meget svækkede beboere i nogle plejecentre end i andre. Det kan imidlertid ikke udelukkes, at der også er forskel på *synet på*, hvad beboerne kan overkomme. Gennem et af interviewene på plejecentrene fremgik det fx, at holdningen mange steder er, at beboere, som lider af demens, har brug for en forudsigelig hverdag og derfor ikke vil have gavn af at komme på udflugter. Holdningen på interviewstedet var i modsætning hertil, at også beboere med en demenssygdom har godt af at komme ud under trygge rammer. Dette understøttes fx også af Swane (2004).

I tabel 5.3 nedenfor fremgår, hvad svarpersonerne har vurderet bidrager til, at beboerne hyppigt kommer i kontakt med natur.

Tabel 5.3 Procentandel plejecentre hvor det er angivet, at et bestemt forhold bidrager til, at beboerne kommer hyppigt i kontakt med natur

	Procentandel	Procentgrundlag
Beboerne har adgang til natur tæt på plejecentret	72	151
Personalet er meget opmærksomt på, at beboerne kommer ud	64	151
Plejecentret har en bus til udflugter	62	151
Der er frivillige, som følger beboerne ud eller arrangerer udflugter	56	151
Der er afsat penge til udflugter	16	151
Ved visitationen bevilges der tid til at følge beboerne ud	3	151
Andet	10	151

Der er fire forhold som en betydelig andel angiver: først og fremmest at beboerne har adgang til natur tæt på plejecentret, men også at plejepersonalet er meget opmærksomt på, at beboerne kommer ud, at plejecentret har en bus, og at der er frivillige, som følger beboerne ud eller arrangerer udflugter. Det sidste nævnes dog kun af godt halvdelen, og af et af caseinterviewene fremgik det, at det ikke altid er muligt at rekruttere frivillige, selv om man har et ønske om det.

Vi har også analyseret, om der er forskel på, hvad der vurderes at bidrage i plejecentre, hvor adgang til natur synes at blive vurderet som vigtig, og plejecentre, hvor dette vurderes ikke at være så vigtigt. Der er imidlertid ingen statistisk signifikant forskel på, hvad der vurderes at bidrage i de forskellige kategorier af plejecentre. Der er en tendens til, at i især plejecentre, som scorer højt på indeks om vigtighed af adgang til natur, vurderer, at personalet er meget opmærksomt på, at beboerne kommer ud, og angiver, at plejecentret har en bus til udflugter. Forskellen er imidlertid ikke statistisk signifikant i vores materiale.

Til gengæld synes plejecentrets beliggenhed at spille en rolle for, hvad der vurderes at bidrage til at beboerne kommer hyppigt i kontakt med natur. I plejecentre i byområde med tæt bebyggelse eller område med etagebyggeri er det ikke så ofte som i de andre plejecentre angivet, at det bidrager, at personalet er meget opmærksomt på, at beboerne kommer ud (tabel 5.4).

Tabel 5.4 Procentandel plejecentre, hvor det er angivet, at et bestemt forhold bidrager til, at beboerne kommer hyppigt i kontakt med natur. Opgjort efter beliggenhed

	Byområde med tæt bebyggelse eller område med etagebyggeri	Parcelhusområde	Område med blandet bebyggelse	Landsby eller landområde	Alle
	Procentandel				
Personalet er meget opmærksomt på, at beboerne kommer ud	44	70	68	78	65**
Beboerne har adgang til natur tæt på plejecentret	62	76	68	87	73*
Procentgrundlag	39	37	37	37	150

** p<0,05, *p=0,08

Endvidere angives adgang til natur tæt på plejecentret hyppigst i plejecentre, som er beliggende i landsby eller landområde.

I spørgeskemaet blev der endvidere spurgt, hvad der skal til, for at beboerne i plejecentret kommer hyppigere i kontakt med natur. Svarene på dette spørgsmål er vist i tabel 5.5.

Tabel 5.5 Plejecentre opgjort efter svar på, hvad der skal til, for at beboerne kommer hyppigere i kontakt med natur. Procentandel med bestemt svar.

	Procentandel	Procentgrundlag
Der må inddrages frivillige til gåture og udflugter	60	151
Personalenormeringen skal øges	54	151
Der skal ved visitationen bevilges mere tid til at følge beboerne ud	36	151
Adgang til natur skal være en del af kommunens kvalitetsstandard	29	151
Der skal etableres grønne områder i tilknytning til plejecentret	13	151
Andet	16	151

I mere end halvdelen af tilfældene angives, at der er brug for flere ressourcer, for at beboere i plejecentrene kommer hyppigere i kontakt med natur, enten ved at inddrage frivillige til gåture og udflugter eller ved at øge personalenormeringen. Omkring 1/3 har svaret, at der ved visitationen skal bevilges mere tid til at følge beboerne ud. Dette skal ses i sammenhæng med kommunernes kvalitetsstandard, idet bevilling af tid til at plejeboligbeboere kan komme ud i natur, vil forudsætte at dette indgår i en kommunes kvalitetsstandard.

Det er kun i få tilfælde nævnt, at der skal etableres grønne områder i tilknytning til plejecentret, og når så få nævner dette, kan det skyldes, at der til langt de fleste af plejecentrene i undersøgelsen allerede er natur ved eller i umiddelbar nærhed af plejecentret.

Vi finder ingen statistisk signifikant sammenhæng mellem, hvor vigtigt adgangen til natur vurderes på et plejecenter, og hvad der skal til, for at beboerne kommer hyppigere i kontakt med natur. Vi finder heller ingen sammenhæng med plejecentrets beliggenhed.

5.1 Styrkelse af beboernes adgang til natur i tre plejecentre

I de tre plejecentre, hvor vi gennemførte interview, og hvor beboerne synes at komme relativt hyppigt ud i natur, spurgte vi, hvilken proces plejecentret havde været igennem for at nå der-til. Selv om personaleressourcer spiller en rolle, fortæller disse cases en anden historie end spørgeskemaundersøgelsen med hensyn til, hvad der skal til for, at beboerne ofte kommer ud i natur. I spørgeskemaundersøgelsen fremstår personaleressourcer som dominerende i forhold til beboernes adgang til natur, mens det i de tre udvalgte cases er holdningen til betydningen af at komme ud i natur, der synes at dominere. I alle tre plejecentre har lederne arbejdet bevidst på at indarbejde en holdning hos personalet, så det betragter det som vigtigt at bruge tid på, at beboerne (blandt andet) hyppigt kommer ud i natur.

Randers Kloster

Ledelsen giver udtryk for, at det er et spørgsmål om holdninger hos personalet, at beboerne kommer ud i naturen. Snævre økonomiske rammer kan gøre det til en udfordring at få natur og bløde værdier ind, "men det er spørgsmål om holdning, når man skubber beboerne ud på altanen for at spise i stedet for blot at lade dem sidde inde i spiserummet. Det tager den samme tid." (Afdelingsleder). Der gives udtryk for, at personalet skal trænes i at tænke, at beboerne skal ud: de skal ikke spørge om lov til at gå med en beboer. Det tager tid, at få denne holdning indarbejdet, og at personalet kan se og opleve fordelene ved at få borgerne ud. Man skal endvidere løbende snakke om denne holdning, selv når den synes at være indarbejdet. Dette syn er bragt ind i plejecentret med afdelingslederen.

Plejecentrets leder giver udtryk for, at det er lederens opgave, at sætte mål og retninger i spil. Derefter skal lederen give slip og give personale frihed til selv at tage initiativ, så de føler ejerskab over for deres opgaver. "De ideer, man brænder for, er ens egne ideer. Derfor er det vigtigt, at man som leder giver rum til at medarbejderne får deres egne ideer." (Centerleder).

Fysiske rammer med nem adgang til natur angives også som fremmende for, at beboerne kommer meget ud.

Plejhjemmet Søndersø

Prioriteringen af beboernes adgang til natur er kommet med den nuværende plejecenterleders ansættelse i 2002. En vigtig forandring i forhold til at styrke beboernes adgang til natur har endvidere været ansættelse af en aktivitetsmedarbejder, som også lægger vægt på udeaktiviteter. Man har endvidere søgt at ansætte personale med samme tankegang og at træne personalet i at tænke i udeliv, så medarbejderne tænker ud over plejeopgaverne.

Det har været en del af processen for at styrke beboernes udeliv at opfodre personalet til at få borgerne ud. Processen har været lang, og den er stadig ikke færdig. Personalet an-

gives imidlertid at være blevet meget bedre, og de ved, at ideologien er, at udelivet prioriteres. Det handler også om, at medarbejderne er fleksible og kommer ud over en firkantet tankegang om, at "jeg er her fra 7 til 15." Det er ifølge lederen et problem, hvis personalet tænker i tidsplaner og ikke i kvalitativt indhold. Det handler om, at få personalet til at indse, at tingene tager den tid, det nu tager. Personalet er med til at tilrettelægge deres egen tid, og de er begyndt at flekse.

Man er opmærksom på, at nye beboere er usikre og nervøse, når de flytter ind på plejecentret. Det kan være overvældende med mange nye indtryk, og nye beboere presses derfor ikke til at deltage i ture. De skal falde til først.

Det angives som væsentligt for beboernes adgang til natur, at plejecentret har egen bus.

Caroline Amalie Plejecenter

Den fremherskende tankegang i plejecentret blev introduceret med ansættelsen af den nuværende leder af plejecentret. Det har været lederens strategi, at personalet er der for beboernes skyld, at personalet skal være engageret, og at der skal være aktiviteter for beboerne. Lederen søger at ansætte engagerede medarbejdere og opfordrer medarbejderne til at vise engagement og initiativ og til at bruge deres tid sammen med beboerne og ikke for sig selv. Personalet opholder sig hele tiden i beboernes områder.

Der er økonomiske barrierer i forhold til at tilrettelægge aktiviteter og arrangementer for beboerne, men lederen har ikke oplevet barrierer i forhold til personalet. Lederen anfører, at personalet er i godt humør, og medarbejderne brokker sig ikke. "Imødekommenhed smitter. Når medarbejderne selv bliver imødekommet, får de også selv lyst til at være imødekommende." (Leder).

En stor del af aktiviteterne for plejecentrets beboere udspringer af et dagcenter, som indgår i plejecentret, og det er således en stor fordel i forhold til at kunne tilbyde aktiviteter og arrangementer for beboerne at have dette dagcenter.

5.2 Opsamling

Manglende ressourcer i forskellige former nævnes hyppigt som et forhold, der sætter begrænsninger for, hvor ofte beboerne kommer i kontakt med natur, og øgede ressourcer under en eller anden form nævnes også hyppigt som et middel til, at beboerne kommer hyppigere i kontakt med natur. Tilgængelighed og personalets opmærksomhed på, at beboerne kommer ud nævnes til gengæld hyppigt som forhold, der bidrager til, at beboerne kommer hyppigt i kontakt med natur. Ressourcer i form af frivillige og en bus til udflugter nævnes imidlertid også hyppigt.

I de udvalgte cases, hvor beboerne synes relativt hyppigt at komme i kontakt med natur, synes i første omgang især ledelsens holdning til beboernes adgang til natur at have haft betydning for beboernes adgang til natur. Det er alle tre steder kendetegnende, at der er kommet en leder til, som har set det som vigtigt, at adgang til natur er en del af hverdagen eller aktiviteterne for beboerne. Denne holdning er gradvist smittet af på personalet, som er blevet

mere opmærksom på, at beboerne kommer ud i naturen. Adgangen til ressourcer er naturligvis ikke uden betydning, men det er også et spørgsmål, hvordan anvendelsen af ressourcerne prioriteres.

6 Konklusion

Denne undersøgelse har taget udgangspunkt i, at adgang til natur er befordrende for helbred og velbefindende for beboere i plejeboliger. Mange beboere i plejeboliger er imidlertid begrænset i deres mobilitet og har derfor brug for let adgang til natur eller for hjælp for at kunne komme ud i naturen. Dette projekt har haft til *formål* at belyse, i hvilken udstrækning beboere i plejebolig har adgang til og kommer ud i natur. Det primære formål har dog været at afdække, hvilke forhold der hæmmer og fremmer beboernes muligheder for at komme ud i natur med henblik på at pege på tiltag, der kan udbrede adgang til natur for beboere i plejeboliger.

Undersøgelsen bygger på en spørgeskemaundersøgelse blandt ledende personale i plejecentre og på interview af ledere i tre udvalgte plejecentre. Man kan således sige, at det er et ledelsesperspektiv i forhold til beboernes adgang til natur, der kommer til udtryk i rapporten. Rapporten afdækker således primært et ledelsesmæssigt syn på vilkår samt hæmmende og fremmende forhold for initiativer til og bestræbelser på at beboerne kommer ud i naturen.

6.1 Beboernes adgang til natur

Det overordnede billede fra undersøgelsen, som omfatter 151 plejecentre, er, at i de fleste plejecentre har beboerne adgang til en form for natur i tilknytning til plejecentret, mens det kun i få tilfælde forudsætter transport for overhovedet at komme i kontakt med en form for natur. Undersøgelsen siger ikke noget om kvaliteten af den grønne natur i tilknytning til plejecentrene. I de fleste tilfælde er det græsarealer eller have med træer og buske, og der er uden tvivl forskel på, hvilke naturoplevelser sådanne arealer kan give. I Henriksen, Møller og Knudstrup (2007), refereres fra en amerikansk undersøgelse, at haver indeholdende stier (i modsætning til græsplæner), komfort/skygge/siddepladser, beplantning, adgang til udsigt indefra og overgange mellem inde og ude foretrækkes. I hvilken udstrækning de omgivende grønne områder indeholder sådanne kvaliteter, har denne undersøgelse ikke afdækket.

I et mindretal af plejecentrene er der anlagt sansehøve, drivhus eller køkkenhave, hvilket kan tages til udtryk for, at der i disse plejecentre har været lagt særlig vægt på at have mulighed for at give beboerne naturoplevelser. Det er endvidere positivt, at den grønne natur i tilknytning til plejecentrene i langt de fleste tilfælde er tilgængelig for beboere i kørestol, således at beboere med begrænsninger i mobiliteten ikke altid er afhængig af personalets hjælp til at komme ud.

Der er plejecentre, som har offentlig tilgængelig natur i form af skov, marker eller sø ganske tæt på, og knap halvdelen af plejecentrene har en af disse former for natur inden for 500 meters afstand. Det store flertal af plejecentre (80%) har én af de nævnte former for natur inden for en afstand af 1 km. Der skulle i disse tilfælde være mulighed for, at beboerne – eventuelt ved personalets hjælp men uden brug af transport – kan komme ud i natur.

Selv om natur er tilgængelig for beboerne i de fleste plejecentre, er det ikke nødvendigvis ensbetydende med, at beboerne ofte kommer ud i naturen. En del beboere har sådanne begrænsninger i deres mobilitet, at de er afhængige af personalets hjælp for at komme ud. De vil altså kun komme ud i det omfang, personalet afsætter tid til at hjælpe dem. Der er også beboere, som på grund af fysisk eller psykisk svækkelse har vanskeligt ved selv at tage initiativ til at komme ud. De er afhængige af, at personalet opfordrer og støtter dem til at komme ud, og hvis dette ikke sker, kommer de kun ud i begrænset omfang.

Beboernes afhængighed af hjælp til at komme ud illustreres af, at i næsten 2/3 af plejecentrene angives det at være mindre end 1/4 af beboerne, der benytter sig af på egen hånd at komme ud i natur i tilknytning til plejecentret. Kun nogle få plejecentre har angivet, at det er et flertal af beboerne, der kommer ud på egen hånd. Tilgængeligheden af natur for beboere i kørestol spiller en rolle, og jo bedre tilgængelighed, desto større andel af beboerne vurderes at komme ud på egen hånd. Dette er i overensstemmelse med tidligere undersøgelser, og Henriksen, Møller og Knudsen (2007) beskriver, at gode adgangsforhold og en hensigtsmæssig udformning i flere henseender virker befordrende for anvendelsen af udearealer, ikke kun rent fysisk, men også som motivationsfaktor. Men selv i plejecentre, hvor natur i tilknytning til plejecentret vurderes at være tilgængelig for beboere i kørestol, angives i mere end halvdelen af tilfældene, at højst 1/4 af beboerne benytter sig af at komme ud på egen hånd. Der synes altså at være andre begrænsninger end adgangsforholdene til natur. For eksempel har mange angivet, at det er en hæmmende faktor, at beboerne ikke selv ønsker at komme ud. Årsagen til dette er ikke angivet, men det kan have baggrund i beboernes svækkede tilstand.

Det er relativt udbredt, at personalet hjælper beboerne til at komme ud, og i et flertal af plejecentrene (78%) angives det, at beboere, der ønsker det, men ikke selv kan komme ud, får støtte til at komme ud i natur *mindst en gang om ugen*. I halvdelen af disse plejecentre angives det at ske flere gange om ugen. Kun i ganske få plejecentre får beboerne normalt ikke støtte til at komme ud. Både tilgængeligheden til natur og personalets holdning spiller ind på hyppigheden af hjælp til beboerne til at komme ud. Hvis naturen er let tilgængelig, gives der oftere støtte til, at beboerne kan komme ud, end hvis naturen ikke er let tilgængelig. Derudover spiller holdningen til det gavnlige for beboerne i adgang til natur en rolle. Hvis der er en holdning, at ophold i natur er gavnlig for beboerne, får beboerne oftere støtte, end hvis holdningen til adgang til natur ikke er så positiv.

Det er mest almindeligt at arrangere ture for beboerne i plejecentre 1-2 gange om måneden eller hver anden måned (42% af plejecentrene). Kun et mindretal af plejecentrene (16%) arrangerer ture en eller flere gange om ugen. Hyppigheden af arrangerede ture synes især at vise sammenhæng med, hvorvidt man vurderer, at det er positivt for beboerne at komme ud i natur, mens tilgængeligheden af natur ikke synes at være så afgørende.

Der kan altså her observeres et mønster i, hvad der har betydning for de forskellige måder for beboerne at komme ud i natur. Tilgængeligheden til natur spiller en rolle for, hvor ofte beboerne på egen hånd kommer ud i naturen. Tilgængelighed og personalets holdning til det positive ved at komme ud i naturen har betydning for, hvor ofte personalet hjælper beboerne til at komme ud, mens holdningen til det gavnlige for beboerne ved at komme ud i natur i et plejecenter – men ikke tilgængelighed til natur – viser sammenhæng med, hvor hyppigt

der arrangeres ture for beboerne. De beskrevne cases illustrerer, hvordan relativ nem adgang til natur og en prioritering af beboernes adgang til natur i et samspil kan bevirke, at brug af natur bliver en del af hverdagen for beboerne.

6.2 Fremmende og hæmmende forhold for beboernes adgang til natur

Manglende ressourcer i forskellige former nævnes hyppigt som et forhold, der sætter begrænsninger for, hvor ofte beboerne kommer i kontakt med natur, og øgede ressourcer under en eller anden form nævnes hyppigt som et middel til, at beboerne kommer hyppigere i kontakt med natur. Endvidere nævnes ressourcer i form af frivillige og en bus til udflugter hyppigt som forhold, der bidrager til, at beboerne hyppigt kommer i kontakt med natur.

Tilgængelighed og personalets opmærksomhed på, at beboerne kommer ud nævnes ligeledes hyppigt som forhold, der bidrager til, at beboerne hyppigt kommer i kontakt med natur.

Når en stor andel af beboerne i plejeboliger, som det fremgår af denne undersøgelse, ikke benytter sig af at komme ud i natur på egen hånd, er de, som også tidligere nævnt, afhængige af, at personalet og plejecentret afsætter tid og ressourcer til, at beboerne kan komme ud. Det kan være i form af individuel støtte til korte ture ud i naturen, eller det kan være i form af fælles udflugter til seværdigheder eller ud i det grønne. I begge tilfælde lægger det beslag på personaleressourcer og på en del af plejecentrets budget, og naturligvis vil de tilstedeværende ressourcer sætte en begrænsning for, hvor meget hjælp og støtte beboerne kan få til at komme ud. Det er derfor ikke overraskende, at manglende ressourcer nævnes som en faktor, der begrænser beboernes adgang til natur. De udvalgte cases er imidlertid eksempler på, at det også er et spørgsmål om, hvordan man prioriterer anvendelsen af de ressourcer, man har. Der er givet plejecentre, som ressourcemæssigt er hårdt spændt for, og hvor det kan være vanskeligt at flytte ressourcer fra nødvendige plejeopgaver til fx ture i naturen sammen med beboerne. Det vil imidlertid mange steder være muligt at tilrettelægge arbejdsopgaver og rutiner, så ture udendørs sammen med beboerne kan passes ind i hverdagen.

Spørgeskemaundersøgelsens resultater peger på, at personalets opmærksomhed på at beboerne kommer ud bidrager til, at beboerne kommer hyppigt ud i natur. Med andre ord er holdningen til og opfattelsen blandt ledere og personale af det gavnlige for beboerne ved at komme i kontakt med natur en afgørende faktor for prioriteringen af personalets tidsanvendelse og for tilrettelæggelsen af plejecentrets rutiner. Hvis beboernes adgang til natur betragtes som en vigtig ting i et plejecenter, vil dette kunne passes ind i dagligdagen, uden at det går ud over de basale plejeopgaver. Der kan her drages paralleller til en undersøgelse af arbejdsprincipper på plejehjem helt tilbage i 1985 (Meldgaard & Andersen 1985), hvor man bl.a. fandt, at hvor personalet var særlig opmærksomt på beboernes tilbageværende ressourcer, var der høj beboeraktivitet. De ansatte har i disse plejehjem været opmærksom på mulighederne for deltagelse frem for begrænsningerne. Det samme kan siges at gøre sig gældende, når personalet er særlig opmærksomt på, at beboerne kommer ud. I de fleste plejecentre angives det i en eller anden grad som vigtigt, at beboerne kommer ud i naturen, men det er ikke alle steder, at dette fører til, at beboernes adgang til natur har høj prioritet. Her kan det spille

ind, at personalet fx fokuserer på beboernes svækkelse, og de udvalgte cases illustrerer, at det kan være en langvarig proces at ændre personalets holdninger og arbejdsrutiner.

Det er næppe overraskende, at let adgang til natur bidrager til, at beboerne hyppigt kommer i kontakt med naturen. Det er tidsmæssigt besparende, hvis personalet kun skal følge beboerne nogle få meter for at komme ud i naturen, frem for fx at skulle arrangere en udflugt med transport. Nærhed til og synlighed af natur kan endvidere inspirere beboerne til at bruge den (Henriksen, Møller og Knudstrup, 2007), ligesom befolkningen i almindelighed (Hansen og Nielsen 2005). Det kan imidlertid ikke udelukkes, at de steder, hvor der er let adgang til natur på plejecentrets område, har det været en bevidst strategi at etablere en sådan. Det er altså udtryk for, at der har været en holdning til stede med hensyn til, at adgang til natur er vigtig for beboerne.

Et flertal af plejecentre angiver, at adgang til en udflugtsbus bidrager til at beboerne kommer hyppigt ud, og kun en mindre andel angiver, at manglende adgang til transport er en hæmsko. Der synes således kun i begrænset omfang at være behov for at forbedre adgangen til et transportmiddel for beboere i plejeboliger.

6.3 Hvordan kan adgang til natur øges for beboere på plejecentre?

Når plejecentrene selv skal angive, hvad der skal til for, at beboerne får hyppigere adgang til natur, så nævnes ofte flere ressourcer under én eller anden form.

Det kan dog langt fra tages for givet, at hvis plejecentre tildeles flere personaleressourcer, så vil det af sig selv føre til, at der bruges mere tid på at følge beboerne ud eller på at arrangere ture for beboerne. Hvis dette ikke er prioriteret tilstrækkeligt i et plejecenter i forvejen, kan øgede ressourcer nemt blive brugt på andre opgaver. Ekstra ressourcer i en bestemt form vil imidlertid kunne fremme beboernes adgang til natur.

Det er fx oplagt at bruge frivillige til at hjælpe beboerne ud. Personale og beboere kan have god gavn af fælles oplevelser i naturen, men hvis der til et plejecenter kunne rekrutteres et korps af frivillige til at følge beboere ud eller tage med på udflugter, kunne dette fremme beboernes brug af natur. Der er eksempler på, at et plejecenter kan have vanskeligt ved at etablere et korps af frivillige, men en styrket indsats fra kommunens side og med politisk opbakning til at skaffe frivillige vil givet kunne bidrage hertil.

God tilgængelighed til natur synes at kunne fremme beboernes brug af natur dels på egen hånd, dels med støtte af personalet. Der er en form for natur i tilknytning til de fleste plejecentre, men det er ikke alle steder, at denne natur er lige tilgængelig for beboerne. Der er formodentlig mange steder begrænsede muligheder for at etablere (yderligere) grønne områder i tilknytning til et plejecenter, men der kan være grund til at gennemgå kvaliteten og tilgængeligheden af de områder, som findes. Hvilke naturoplevelser giver de for beboerne, og kan adgangsforholdene forbedres? Af Henriksen, Møller og Knudsen (2007) fremgår det, at det kan motivere til brug, hvis der er direkte adgang til anlægget fra den enkelte private bolig, og at det er hensigtsmæssigt, hvis der etableres direkte adgang fra spise- og fællesarealer til terrasse. I samme rapport henvises til, at en stor amerikansk undersøgelse påpeger, at det kan virke motiverende, hvis der er udsyn/udsigt til udeareal inde fra boligen.

Det helt afgørende for, at beboere i plejecentre kommer hyppigt ud i natur, synes dog at være, at der blandt ledere og personale er en opfattelse af, at adgang til natur er vigtig for beboerne. Her vil det være meget afgørende, at ledelsen i et plejecenter finder adgang til natur for beboerne vigtig og prioriterer, at beboerne har gode muligheder for at komme ud. Det er i høj grad ledelsens opgave at indarbejde en tilsvarende holdning hos personalet. De udvalgte cases i undersøgelsen er eksempler på, at det er muligt, men at det kan være en tidskrævende proces. En yderligere strategi kan være ved nyansættelser at søge personale med holdninger, der er i overensstemmelse med plejecentrets strategi med hensyn til beboernes muligheder for at komme ud i naturen.

Kan der gøres noget på nationalt plan og kommunalt plan for at fremme en holdning i plejecentrene, så beboeres adgang til natur øges? Der er i lovgivningen ikke tradition for at fastlægge i detaljer, hvilke aktiviteter der skal være for beboerne i plejecentre, eller hvilke opgaver personalet skal udføre. Det vil heller ikke være hensigtsmæssigt. Derimod kan det være et vigtigt element, at der i uddannelsesordningen på social- og sundhedsuddannelserne specifikt beskrives, at viden om fx den sundhedsmæssige betydning for ældre og plejekrævende af ophold i natur bør indgå i uddannelsen. Dette kan bidrage til, at nyuddannede SOSU'er vil have en forståelse for brug af natur i det socialpædagogiske arbejde med ældre med et plejebehov.

Alle kommuner skal årligt udarbejde kvalitetsstandarder for bl.a. personlig og praktisk hjælp i kommunen, og kommunalbestyrelsen kan således signalere en prioritering af adgang til natur for borgere i plejeboliger ved at indskrive dette i kvalitetsstandarden for plejeboliger. I de tilfælde, hvor beboere i plejeboliger ikke modtager en samlet pakke, men visiteres til enkeltydelser er det naturligvis vigtigt, at der i servicebeskrivelsen er taget stilling til muligheden for at få hjælp til at komme ud i naturen.

Litteratur

- Agger, P.; A. Reenberg, J. Læssøe & H.P. Hansen (red.) (2003): *Naturens værdi – vinkler på danskernes forhold til naturen*. Gad, København.
- Hansen, K.B. (2004): Grønne områders betydning for bymiljø og stress. *Skov & Landskab*, 3:1-8.
- Hansen, K.B. og T.S. Nielsen (2005): *Natur og grønne områder forebygger stress*. Skov & Landskab. Frederiksberg.
- Hartig, T.; M. Mang & G.W. Ewans (1991): Restorative effects of Natural Environment Experience. *Environment and Behavior*, 23(1): 3-26.
- Henriksen, N., K. Møller & M.-A. Knudstrup (2007): *Trivsel og boligform. Litteraturgen- nemgang*. Servicestyrelsen. Odense.
- Johnsen, G. (2006): *Grøn omsorg – en metode, der anvender naturens ressourcer til at skabe trivsel for mennesker med begrænsninger i bevægelsesfriheden*. Omsorgsorganisationernes Samråd, København.
- Kjøller, M.; K. Juel & F. Kamper-Jørgensen (2007): *Folkesundhedsrapporten Danmark*. Statens Institut for Folkesundhed, København.
- Meldgaard, K. & B.R. Andersen (1985): *Mere liv på plejehjemmene. Livsudfoldelse og beboeraktiviteter*. AKF Forlaget. København.
- Milligan, C.; A. Gatrell & A. Bingley (2004): Cultivating health: therapeutic landscapes and older people in northern England. *Social Science and Medicine*, 58(9): 1781-93.
- Ottoson J. & P. Grahn (1998): Utemiljöns betydelse för äldre med stort vårdbehov. *Med ögon för grönt*. Stad & Land, 155.
- Swane, C.E. (2004): *Skovdagcentret Eghjorten i Hillerød – naturens betydning for mennesker med demens i relation til eksisterende forskning*. Hillerød Kommune
- Swane, C.E. (2005): Grøn omsorg styrker mentale ressourcer. *Sygeplejersken*, 14.
- Ulrich, R. (1984): View through a Window May Influence Recovery from Surgery. *Science*, 224(4647): 420-421.
- Ulrich, R. (1999): Effects of Gardens on Health Outcomes: Theory and Research. I C.C. Marcus og M. Barnes (red.): *Healing Gardens. Therapeutic Benefits and Design Recommendations*. John Wiley & Sons, New York.

English Summary

Eigil Boll Hansen og Anna Jessen

Access to nature for residents in centres of long-term care

This study takes as its point of departure the fact that a number of studies have indicated that the experience of being outside in nature is extremely valuable for human wellbeing, and that nature and green areas prevent stress, have a favourable effect on mood and promote good health. Older people needing high levels of care also derive great pleasure from getting out into nature, and outdoor areas in the proximity of residential care centres play a part in the residents' wellbeing. Residents of care centres may find it difficult to visit green areas on their own initiative, and many of them are dependent on help being available if they are to go out as often as they wish.

There has hitherto been no overview of the extent to which Danish care centre residents have access to nature or get out into nature. The *purpose* of this project was therefore to analyse the extent to which residents of care centre have access to nature and in what form. Particular importance was attached to investigating what factors hinder and what factors favour their opportunities to get out into nature, with a view to indicating initiatives that could extend care-centre residents' exposure to nature.

For the purposes of this study the term "nature" is used to mean green areas, including uncultivated areas, artificially created parks and gardens, and fresh air. By "uncultivated areas" is here meant (e.g.) woodland, beaches and lakes, while "artificial" green areas also include (e.g.) fields and greenhouses.

The study comprised a questionnaire carried out in the first half of 2010 amongst care-centre managers. It included 151 care centres, selected to cover the whole of Denmark and so that locations in densely built-up urban areas, in less densely built-up areas and in rural surroundings were all represented. As a supplement to the questionnaire, on the basis of the responses three care centres where use of nature was an important part of the everyday life of the residents were selected for inclusion as case studies.

Location and access to nature

As regards location, the care centres included in the study were fairly evenly distributed between densely built-up urban areas, areas of detached homes, areas of mixed types of housing, and villages or rural districts. Only a few were located in districts with multi-storey buildings.

For the purpose of the study it was assumed that one kilometre is a reasonable walking distance (possibly with assistance), and on the basis of that criterion, woodland, parks, fields or beaches/lakes are within reasonable walking distance of 80 per cent of the care centres. Care centres that are so distant from one or other of these forms of nature that access to it for residents would often require a means of transport are therefore a minority.

At almost all the care centres, the residents had access to some form of nature within the centre's grounds. In most cases this was a grass area (82 per cent) or garden with trees and shrubs (87 per cent), while a smaller number had a sensory garden (40 per cent), a greenhouse (21 per cent) or a kitchen garden (16 per cent), to which the residents had access. It was stated by 80 per cent of the care centres that green areas in the proximity were accessible without assistance to residents who were wheelchair users. In the more recently built or reconstructed care centres; in particular, residents had doors to balconies or patios from their accommodation.

Residents' access to nature

At most of the care centres the attitude seems to prevail that it is good for residents to get out into nature. For example, more than half (60 per cent) stated that they considered it very important for the residents' wellbeing to get out into nature regularly, and nearly 90 per cent rated the degree of importance above medium. Access to nature was indeed a major component of the programme of social and educational activities for residents in about half the centres, but in only a small minority (13 per cent) were arrangements in nature prioritised over arrangements in the centre. On this point the proximity of nature played a part, the chances of nature being a part of the programme of social and educational activities being greater when it was close by.

Nearly two-thirds of the care centres stated that less than a quarter of their residents took the opportunity of going out into those green areas in the proximity of the centre independently. It is thus most commonly the case that only a small proportion of residents go out into nature independently. Only a small number of the care centres (3 per cent) stated that a majority of residents went out into nature independently. The easier access to nature was, the greater was the assessed proportion of residents going out independently.

It was stated by 78 per cent of the care centres that residents who wished to get out into nature, but were unable to do so independently, received assistance to do so at least once a week. Half of these centres stated that this took place several times a week. At only a small number of care centres (3 per cent) did the residents normally not receive assistance to get out. The ease of access to nature was also relevant in relation to assistance in getting out, and where access was easy, assistance was more often given to the residents to enable them to get out than where it was not. The attitude to the benefit to the residents of exposure to nature also played a part. If the attitude was very favourable, the residents more often received assistance than if the attitude was not so favourable.

It was most usual for outings to be arranged for residents once or twice a month or alternate months (in total 42 per cent of the centres). Only a minority of the care centres (16 per cent) arranged outings once a week or more often. The frequency of arranged outings seems in particular to exhibit correlation with whether it was considered beneficial to residents to get out into nature, while the accessibility of nature does not appear to be as decisive a factor.

Factors that hinder or favour contact with nature

Lack of resources in various forms was often cited as a factor that limited how often residents had contact with nature, and increased resources in one or another form were also often mentioned as a means whereby such contact could be made more frequent. Ease of access to nature and attentiveness on the part of staff to the residents' getting out were frequently cited as factors contributing to residents' having frequent contact with nature. Resources in the form of volunteers and a bus for excursions were also often mentioned in this context.

In the three centres selected as cases where the residents had comparatively frequent contact with nature, it appears that it was in particular the management's attitude to the benefit to residents of access to nature that was significant for residents' contact with nature. It was characteristic that at all three centres a manager had come in who considered it important that exposure to nature should be a part of residents' everyday life or of the activities. This attitude had gradually been adopted by the staff, who had become more attentive to residents' getting out into nature.

Conclusion

The general picture obtained from the study is that at the majority of centres, residents have access to a form of nature in the proximity of the centre, while it is in only a few cases that transport is required for them at all to be able to have contact with some form of nature.

Despite that, residents' mobility and the accessibility of green areas together mean that at the majority of care centres only a minority of residents get out into nature independently. However, in the great majority of centres residents receive assistance to get out at least once a week. Moreover, at more than half the centres residents are offered an arranged outing at least once a month.

Ease of access to nature plays a part in the frequency with which residents get out into nature independently. Accessibility and the attitude of staff to the benefit to residents of getting out into nature influence how often staff help residents to get out, while the attitude to the benefit to residents of access to nature – but not accessibility of nature – exhibits a correlation with how often outings are arranged for residents.

It is not possible to draw a general conclusion as to whether care centre residents get out into nature to a sufficient extent. It depends to a high degree on the individual resident's opinion, and that falls outside the scope of this study. However, in the majority of centres there is attentiveness to residents' having the opportunity to get out, and in many places the opportunities are indeed quite good.

There are places where residents' exposure to nature could be increased. Such an increase could be promoted by easier access to nature for residents (and staff), and by (e.g.) increased involvement of volunteers. In addition, management and staff should give higher priority to residents' getting out into nature. This is a matter of increased awareness of the importance of residents' enjoyment of nature.

Bilagstabeller

Bilagstabel 4.1 Plejecentre fordelt efter nærhed til skov, park, marker og strand/sø og procentvis efter, om adgang til natur indgår i den socialpædagogiske indsats

	1 I meget høj grad	2	3	4-5 Slet ikke	I alt	Antal
Over 500 m til skov, park, marker og strand/sø	24	36	21	20	100	81
Under 500 m til én af de nærmeste naturformer	15	33	24	27	100	33
Under 500 m til mindst to af de fire naturformer	43	26	26	-	100	35

$p=0,08$

Bilagstabel 4.2 Plejecentre fordelt efter adgang til have med træer og buske samt adgang til køkkenhave og procentvis efter, om adgang til natur indgår i den socialpædagogiske indsats

Beboerne har..	1 I me- get høj grad	2	3	4	5 Slet ikke	I alt	Antal	P=
Adgang til have med træer og buske	28	34	21	14	3	100	132	<0,01
<i>Ikke</i> adgang til have med træer og buske	12	24	35	6	24	100	17	
Adgang til køkkenhave	46	21	25	8	-	100	24	0,1
<i>Ikke</i> adgang til køkkenhave	22	35	22	13	6	100	125	

Bilagstabel 4.3 Plejecentre fordelt efter de omgivelser, centret er beliggende i, og procentvis efter prioritering af arrangementer i plejecentret eller i naturen

	Byområde med tæt bebyggelse og område med etagebyggeri	Parcelhusområde	Område med blandet byggeri	Landsby eller landområde	Alle
Prioriterer arrangementer i plejecentret	97	86	89	76	87
Prioriterer arrangementer i naturen	3	14	11	24	13
I alt	100	100	100	100	100
Antal	39	36	37	37	149

$p= < 0,05$

Bilagstabel 4.4 Plejecentre fordelt efter nærhed til skov, park, marker og strand/sø og procentvis efter prioritering af arrangementer i plejecentret eller naturen

	Over 500 m til skov, park, marker og strand/sø	Under 500 m til en af de nærmeste naturformer	Under 500 m til mindst to af de fire naturformer	Alle
Prioriterer arrangementer i plejecentret	88	97	77	87
Prioriterer arrangementer i naturen	12	3	23	13
I alt	100	100	100	100
Antal	81	33	24	149

p=0,05

Bilagstabel 4.5 Plejecentre fordelt efter hvorvidt beboerne har adgang til sansehøve og procentvis efter, hvor stor en andel af beboerne der vurderes på egen hånd at komme ud i den grønne natur

	Mindre end 1/4	Mellem 1/4 og 1/2	Mellem 1/2 og 3/4	Mere end 3/4	Total	Antal
Beboerne har adgang til sansehøve	63	24	7	7	100	59
Beboerne har <i>ikke</i> adgang til sansehøve	66	24	10	-	100	87

P=0,09

Bilagstabel 4.6 Plejecentre fordelt efter adgang til have med træer og buske og til køkkenhave og procentvis efter, hvor ofte beboere får støtte til at komme ud i natur

	Flere gange om ugen	1-2 gange om ugen	1-2 gange om måneden	Får normalt ikke hjælp	I alt	Antal	P=
Beboerne har adgang til have med træer og buske	41	40	17	2	100	129	
Beboerne har <i>ikke</i> adgang til have med træer og buske	19	50	19	13	100	16	0,09
Beboerne har adgang til køkkenhave	63	21	17	-	100	25	
Beboerne har <i>ikke</i> adgang t. køkkenhave	34	45	17	4	100	121	0,05

Anm.: Beboere, der har adgang til have med træer og buske kan også have adgang til køkkenhave og omvendt

Bilagstabel 4.7 Plejecentre fordelt efter, hvorvidt natur i tilknytning til plejecentret er tilgængelig for beboere i kørestol og procentvis efter, hvor ofte personalet støtter beboerne til at komme ud

	Natur i tilknytning til plejecentret <i>er</i> tilgængelig på egen hånd for beboere i kørestol	Natur i tilknytning til plejecentret <i>er ikke</i> tilgængelig på egen hånd for beboere i kørestol	Alle
Flere gange om ugen	42	25	38
1-2 gange om ugen	42	32	40
1-2 gange om måneden	14	32	17
Normalt ikke	2	7	3
Ved ikke	2	4	2
Total	100	100	100
Antal	118	28	146

P=0,05

Bilagstabel 4.8 Plejecentre fordelt efter opfattelsen af vigtigheden af beboernes adgang til natur og procentvis efter, hvor ofte der gives støtte til, at beboere kan komme ud

	Flere gange om ugen	1-2 gange om ugen	1-2 gange om måneden	Normalt ikke	I alt	Antal
1 Meget vigtigt	43	41	12	3	100	90
2	32	44	24	-	100	41
3-5 ikke vigtig	29	29	29	14	100	14
Alle	39	41	17	3	100	145

p = 0,07

Bilagstabel 4.9 Plejecentre fordelt efter, om de har haft erfaringer med, at ture ud i naturen har haft en positiv indflydelse på beboerne, og procentvis efter, hvor ofte beboerne støttes til at komme ud

	Flere gange om ugen	1-2 gange om ugen	1-2 gange om måneden	Normalt ikke	I alt	Antal
1 I meget høj grad	44	39	14	3	100	72
2	35	52	12	2	100	52
3-5 slet ikke	29	19	43	10	100	21
Alle	39	41	17	3	100	145

p < 0,01

Bilagstabel 4.10 Plejecentre fordelt efter, hvorvidt de har erfaringer med, at ture ud i naturen har haft en positiv indflydelse på beboerne, og procentvis efter hyppigheden af arrangerede ture

	En gang om ugen eller oftere	1-2 gange om måneden eller hver anden måned	1-2 gange om året (eller mindre end hver anden måned)	Der bliver ikke arrangeret ture	Total	Antal
1 I meget høj grad	24	52	24	2	100	68
2	10	49	35	6	100	49
3-5 slet ikke	14	14	57	14	100	21
Alle	15	45	33	5	100	138

p < 0,01

Bilagstabel 4.11 Plejecentre fordelt efter, i hvilken grad adgang til natur for beboerne er en del af den socialpædagogiske indsats, og procentvis efter hyppigheden af arrangerede ture til skov, mark eller strand

	En gang om ugen eller oftere	1-2 gange om måneden eller hver anden måned	1-2 gange om året (eller mindre end hver anden måned)	Der bliver ikke arrangeret ture	Total	Antal
1 I meget høj grad	34	58	8	-	100	38
2	11	45	38	6	100	47
3	3	45	48	3	100	29
4-5 slet ikke	21	25	42	13	100	24
Alle	17	45	33	5	100	138

p < 0,01

Adgang til natur for beboere i plejeboliger

Ældre har stor glæde af at komme ud i naturen, og det spiller en stor rolle for deres trivsel. Men mange beboere på plejecentrene kan have svært ved selv at komme ud, og er derfor afhængige af, at plejepersonalet hjælper dem.

Denne undersøgelse viser, at i langt de fleste plejecentre har beboerne adgang til en form for natur. De får også hjælp til at komme ud mindst en gang om ugen de fleste steder. Til gengæld kommer de færreste ud på egen hånd. I mere end halvdelen af plejecentrene får beboerne tilbud om at komme på arrangerede ture mindst en gang om måneden. Undersøgelsen viser også, at beboerne kommer mere ud, hvis naturen er lige ved døren, og hvis personalet har en positiv holdning til det at komme ud.

I undersøgelsen er 151 plejecentre fra hele landet blevet spurgt om, hvilke muligheder de ældre har for at komme ud. Derudover har forskerne kigget mere grundigt på tre plejecentre, hvor brug af naturen er en væsentlig del af hverdagen for beboerne.

Undersøgelsen er finansieret af Friluftsrådet og AKF.